ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑι.
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'.

ΤΟΜΟΣ Σ'. | *Συνδρομὴ ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἀπριλίου ἑκάστου ἔτους ἐτησία μὲν φρ. χρ. 25 ἑξάμηνος δὲ φρ. χρ. 12½.* | ΕΤΟΣ Σ'.
ΑΡΙΘΜ. 19 (139). | τῇ 1/13. Ἰανουαρίου 1891.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ.

Γεράσιμος Μαρκορᾶς ἕλκει τό γένος ἐκ μιᾶς τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς Κερκύρας οἰκογενειῶν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Γεώργιος, κεκτημένος παιδείαν εὐρυτάτην καὶ ἑλληνιστὴς ὢν ἐκ τῶν σπανίων κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ διεκρίθη οὐ μόνον ὡς συγγραφεύς, ἀλλὰ καὶ ἐν διαφόροις τῆς πολιτείας ἀξιώμασι, χρηματίσας ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς Προστασίας πρόεδρος τοῦ ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου καὶ Ἄρχων τῆς Παιδείας, μετὰ δὲ τὴν Ἕνωσιν Βουλευτὴς Κερκύρας. Ὁ ποιητὴς Γεράσιμος ἐγεννήθη τῷ 1826 ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου διετέλει τότε ὁ πατὴρ του εἰσαγγελεύς. Παιδίον ἀκόμη ἦλθε μετὰ τοῦ πατρός του εἰς Κέρκυραν ὅπου ἐξεπαιδεύθη εἰς τὰ πρῶτα ἐγκύκλια μαθήματα ὑπὸ τὸν ἐπιφανῆ Ἰταλὸν γυμνασιάρχην Φ. Ὀριώλην καὶ τὸν Ζακύνθιον λόγιον καὶ ποιητὴν Α. Κάλβον.

Ἐν ἡλικίᾳ 23 ἐτῶν τῷ 1849 μετέβη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Σπυρίδωνος (μέχρις ἐσχάτων γραμματέως τῆς ἐν Πετροπούλει ἑλληνικῆς Πρεσβείας) εἰς Ἰταλίαν ὅπως ἐκπαιδευθῇ περὶ τὰ νομικά. Ἀλλ' ἐν Φλωρεντίᾳ διαμένων ἐνόησεν ὅτι ἡ κλῆσίς του δὲν ἦτο ὅπως γίνῃ λειτουργὸς τῆς Θέμιδος. Μετὰ διετίαν ὁ πατήρ του, μείνας μόνος ἐν Κερκύρᾳ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Στυλιανοῦ, μετεκαλέσατο παρ' ἑαυτῷ πάλιν τὸν Γεράσιμον. Καὶ ἐξηκολούθησε μέν ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ τῆς Κερκύρας τὰς νομικὰς σπουδὰς καὶ ἔτυχε διδακτορικοῦ διπλώματος, ἀλλὰ ἔκτοτε, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, οὐδέποτε πλέον ἢ σπανιώτατα ἠνέῳξε νομικὸν βιβλίον.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ.

Τοὐναντίον ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ ἀκάθεκτον κλίσιν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν. Τὸν δημόσιον βίον σχεδὸν ἀπεστρέφετο, καὶ διὰ τοῦτο οὐδόλως ἐχρημάτισε δημόσιος λειτουργὸς οὔτε πολιτευόμενος. Ἀποχωρῶν ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ του, τῇ πλουσιατάτῃ βιβλιοθήκῃ του, ἐκεῖ ἐνετρύφα πάντοτε ἀναγινώσκων καὶ γράφων ποιήσεις. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ μοῦσα ἦτο πολυγόνος, παραγαγοῦσα πλεῖστα καὶ ἄριστα ποιήματα· ἀλλ' ἀκριβῶς διότι οὐδόλως συνεπάθει πρὸς τὴν δημοσιότητα, σπανίως ἐπείθετο νὰ δημοσιεύσῃ τὰς ποιήσεις του. Ἐκ τῶν ποιήσεών του τῶν περιεχομένων ἐν τῷ ἄρτι

δημοσιευθέντι τόμῳ «Ποιήσεις Γ. Μαρκορᾶ» τινὰ ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλοτε ἐν κερκυραϊκαῖς ἐφημερίσι. Πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου ἐδημοσίευσε τὸν «Ἐρχομὸν τοῦ Γεωργίου Α΄. εἰς τὴν Κέρκυραν» καὶ τὸν «Βασιλικὸν Ὕμνον» ὃν ἐμελοποίησεν ὁ Μάντζαρος. Ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς Προστασίας ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὴν σάτυραν «ὁ Λέλεκας καὶ ὁ Σπαρτσίνης» δι' ἧς ἐσατύριζε τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας Κεφαλλῆνα Καροῦσον. Ἐπίσης ἔγραψε τὸ libretto τοῦ μελοδράματος τοῦ μουσικο-διδασκάλου Λ. Ξύντα «Conte Giuliano» καὶ ὅμοιον τοῦ μελοδράματος τοῦ μουσικοδιδασκάλου Εδ. Λαμπελὲτ «il Castello Maledetto». Τῷ 1875 ἐδημοσίευσε τὸ περίφημον ἐπικὸν ποίημα «Ὄρκον», ὅστις ἀνεδημοσιεύθη ἐν τῷ ἄρτι ἐκδοθέντι τόμῳ.

Αἱ ποιήσεις τοῦ Μαρκορᾶ κατέστησαν αὐτὸν γνωστὸν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Τινὲς αὐτῶν μετεφράσθησαν ἰταλιστὶ παρὰ τοῦ καθολικοῦ ἱερέως καὶ ποιητοῦ Φρ. Δεμέντου, ἄλλαι δὲ παρ' ἄλλων γαλλιστί. Εὔφημον μνείαν περὶ τοῦ Κερκυραίου ποιητοῦ ποιοῦνται ὁ Tomaseo ἐν τῷ Dizionario Estetico (Ἐν Φλωρεντίᾳ 1867 σλ. 626) λέγων ὅτι ἔγραψε ἐπιτυχῶς «in quanto ha di più eletto e difficile lo stile italiano». Ἐπίσης βιογραφοῦσιν αὐτὸν καὶ ἀναλύουσι τὰς ποιήσεις του ὁ A. Gemma ἐν τῷ συγγράμματί του «Canti neo-ellenici» (Verona 1881) — ἡ γαλλὶς κυρία J. Lamber ἐν τοῖς Poètes grecs contemporains (Paris 1881) — ὁ A. Gubernatis ἐν τῷ συγγράμματί του Storia Universale della Letteratura (Milano 1883-85) καὶ ἐν τῷ Dictionnaire International des Ecrivains du jour» (Firenze 1888 à 1890)

Ὁ Γεράσιμος Μαρκορᾶς διατρίβει πάντοτε ἐν Κερκύρᾳ, ἐξηκονταπενταέτης περίπου τὴν ἡλικίαν, ἀπολαύων πλήρους ὑγιείας, μόνην προσφιλῆ ἀσχολίαν ἔχων τὰ βιβλία του καὶ τὴν ποίησιν.

Σ. Π.

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΥ.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχουσι στιγμαί, καθ' ἃς ἡ παντοκράτειρα φύσις ἀποκαλύπτεται εἰς τὰ ἔκπληκτα αὐτοῦ ὄμματα ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ὑψηλῇ μεγαλοπρεπείᾳ, — εἴτε ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς ὑπὸ τὴν μυστηριώδη λάμψιν τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, εἴτε ἐν τῷ ὀρυμαγδῷ τῶν μαινομένων στοιχείων, εἴτε ἐπὶ τῇ ἐπιβλητικῇ θέᾳ ὑψικαρήνων ὀρέων. Πάντοτε δὲ ἐν τοιαύταις στιγμαῖς τῆς μεγάλης ταύτης ἀποκαλύψεως ὁ ἄνθρωπος συναισθανόμενος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδυναμίαν καὶ μηδαμινότητα βεβαιοῦται συγχρόνως ὅτι ἡ τύχη τῆς ἐπιγείου ὑπάρξεώς του εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένη καὶ ἐξηρτημένη ἐκ τῆς αὐθαιρέτου κυριαρχίας τῶν μυστηριωδῶν δυνάμεων, αἵτινες δεσπόζουσι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Ἀλλ' οὐδέποτε καθίσταται ἡμῖν ἐναργεστέρα ἡ συναίσθησις αὕτη, ἢ ὅταν στρέψωμεν τὸ πνευματικὸν ἡμῶν ὄμμα εἰς τὰ ἀνεξερεύνητα ἔγκατα τοῦ πλανήτου ἐφ' οὗ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διήγειρε τὴν ἀνθρωπίνην προσοχὴν καὶ φιλομάθειαν, εἶναι οἱ φυσικοὶ καὶ παγκόσμιοι νόμοι οἱ διέποντες καὶ ὁρίζοντες τὴν ὕπαρξιν τῆς ὑφ' ἡμῶν κατοικουμένης οὐρανίας σφαίρας· καὶ εὐλόγως: διότι ἐξ αὐτῶν κατὰ πρώτιστον λόγον ἐξαρτῶνται οἱ ὅροι τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἰδίου ἡμῶν ὀργανισμοῦ. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πάλιν οἱ κάτοικοι τῆς γῆς δὲν δύνανται νὰ ἀντιληφθῶσι πολὺ περισσότερον τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου ἐφ' οὗ ζῶσι, τὸ δὲ ἀσυγκρίτως μεγαλήτερον αὐτοῦ μέρος, ἤτοι ὁλόκληρον αὐτοῦ τὸ ἐσωτερικόν, μένει εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀνθρώπου αἰωνίως ἀπόκρυφον καὶ ἀνεξερεύνητον: Ναὶ μὲν γινώσκομεν τὸν ἐξωτερικὸν φλοιὸν τῆς γῆς, ἀγνοοῦμεν ὅμως τί ἐμπεριέχει, εἰ καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐκ τῶν μυστηριωδῶν ἐγκάτων τοῦ ἡμετέρου πλανήτου πανίσχυροι δυνάμεις διηνεκῶς ὑπενεργοῦσιν, ἐπεμβαίνουσαι εἰς τὰς τύχας τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως.

Ἀλλὰ ποῖαι ἄρά γε ὕλαι καὶ ποῖαι δυνάμεις ἐπικρατοῦσιν εἰς τὰ *ἀπέραντα ἐκεῖνα βάθη*; Τί *ἐγκρύπτουσι* τὰ σκοτεινὰ ἔγκατα τῆς γῆς;

Περὶ τοῦ ὑποχθονίου τούτου κόσμου ἐπεκράτησαν ποικιλώταται καὶ παραδοξότατα ἰδέαι, πρὸ πάντων κατὰ τοὺς προτέρους χρόνους. Ἰδίᾳ δὲ οἱ σεισμοὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰς διαφορωτάτας παραδοξολογίας. Οὕτω λόγου χάριν οἱ παλαιοὶ ἐνόμιζον ὅτι οἱ σεισμοὶ προέρχονται ἐκ τινος μετατοπίσεως τοῦ κέντρου τῆς γῆς. Ὕστερον δ' ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη ὅτι αἱ ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστίων ὀρέων προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἀναφλέξεως τῆς ἐν τῇ γῇ ἀποτεθησαυρισμένης καυσίμου ὕλης, ἤτοι τῶν λιθανθράκων, τῶν πετρελαίων καὶ τῶν τοιούτων· ὡσαύτως δὲ ἐκ τῆς ἀναφλέξεως τῶν ἐν τῇ γῇ ἀερίων ἐξήγουν τὰς δονήσεις τῆς γῆς, τοὺς σεισμούς. Ἐπ' ἴσης διαδεδομένη ἦτο ἡ γνώμη ὅτι οἱ σεισμοὶ τῆς γῆς προξενοῦνται ἐξ ἰσχυροτάτων ἠλεκτρικῶν ἐκρήξεων, ἐξ ὑποχθονίων οὕτως εἰπεῖν κεραυνῶν. Παραλείπομεν πλείστας ἄλλας, ἐν μέρει ἀλλοκότους θεωρίας, ἵνα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτάτων ἐρευνῶν ἐξετάσωμεν, κατὰ τὸ δυνατόν, τί πράγματι συμβαίνει καὶ ποία κατάστασις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα βάθη, εἰς τὰ ἀνεξερεύνητα *ἔγκατα τῆς γῆς*. *Πρὶν ἢ ὅμως προβῶμεν* περαιτέρω, ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη δύναται μὲν νὰ ἐξερευνᾷ μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας τὴν κατάστασιν καὶ τὴν σύστασιν ἀπείρως μεμακρυσμένων ἀστέρων, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσεν εἰσέτι νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν ἐκ τίνων ἀκριβῶς ὑλῶν συνίσταται τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου καὶ ποία ἀκριβῶς ἐπικρατεῖ κατάστασις ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς. Οὐχ ἧττον ὅμως δυνάμεθα ἐκ πολλῶν βεβαίων καὶ ὁμολογουμένων ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων νὰ ἐξαγάγωμεν ἐμμέσως ἱκανὰ συμπεράσματα περὶ τῶν ἀγνώστων ἐκείνων βαθῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀδυνατοῦμεν νὰ διεισδύσωμεν ἀμέσως. Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς εἶνε τὸ μέγιστον κατόρθωμα τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης ὅτι τὰ συμπεράσματα αὐτῆς δὲν εἶναι πλέον αὐθαίρετα ὡς πρότερον, ἀλλ' ἔχουσι τοσούτῳ μείζονα πιθανότητα καὶ ἀξιοπιστίαν, ὅσῳ πλείονα καὶ ἀσφαλέστερα εἶναι τὰ δεδομένα γεγονότα, ἐξ ὧν συμπεραίνει *περὶ τῶν ἀγνώστων* καὶ ζητουμένων.

Μετὰ πάσης ἀκριβείας γνωστὰ ἡμῖν εἶναι τὰ ἀμέσως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς πλησιέστατα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς· γινώσκομεν δὲ ὅτι, καταβαίνοντες εἰς τὸ βάθος, συναντῶμεν κατ' ἀρχὰς ἀραιοτέρας μάζας χωμάτων καὶ πετρωμάτων, εἶτα δέ, βαθύτερον, ὑπερμεγέθη πετρώδη κοιτάσματα διαφόρου συστάσεως, πυκνότερα, σκληρότερα καὶ στερεώτερα. Ἂν δὲ ἠδυνάμεθα νὰ εἰσδύσωμεν ἔτι βαθύτερον, θὰ εὑρίσκομεν ἴσως καὶ πολλοὺς διακένους χώρους καὶ πολλὰ ὕδατα, ἐν ὑποχθονίοις λίμναις καὶ ποταμοῖς ἐπιτελοῦντα διηνεκῶς τὴν καταστρεπτικὴν αὐτῶν ἐργασίαν, καὶ ἀτμοὺς καὶ ἀέρια, ἐνεργοῦντα ἐκεῖ κάτω τὴν ἰδιάζουσαν αὐτοῖς ἐνέργειαν. Ἐν τούτοις, καίπερ ἀδυνατοῦντες σωματικῶς, ἂς προχωρήσωμεν βαθύτερον, ἀείποτε βαθύτερον διὰ τῆς φαντασίας, καθοδηγούμενοι καὶ χειραγωγούμενοι ὑπὸ τοῦ λογικοῦ. Εἶνε ἆρά γε κενὸν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς ἢ πεπληρωμένον βαρυτέρων ὑλῶν, λ. χ. χρυσοῦ καὶ ἄλλων πολυτίμων μετάλλων;

Πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀποκρίνεται ἡμῖν ἡ ἐπιστήμη μεθ' ἱκανῆς πιθανότητος. Διότι, ἂν ἀγνοεῖ τὴν ποιότητα, τὴν φύσιν τῶν ὅλων συστατικῶν τοῦ γηΐνου σώματος, γινώσκει ὅμως τὴν πυκνότητα καὶ τὸ βάρος τῆς ὅλης μάζης τῆς γῆς· ἡ ἐπιστήμη δηλαδὴ ἔχει ζυγίσῃ τὴν γῆν, ἔχει προσδιορίσῃ τὸ ὅλον αὐτῆς βάρος. Τὸ δυσκολώτατον τοῦτο κατόρθωμα κατώρθωσε κατ' εὐφυέστατον τρόπον πρῶτος ὁ Ἄγγλος φυσιοδίφης Cavendish, *πολλαὶ δὲ ὕστερον* γενόμεναι ἔρευναι ἀπέδειξαν ἐν γένει τὴν ὀρθότητα τῶν ὑπολογισμῶν του, ὅτι δηλαδὴ ὁλόκληρος ἡ γηΐνη σφαῖρα ἔχει βάρος ἐν στρογγύλῳ ἀριθμῷ, 9000 τρισεκατομμυρίων (trillionen) στατήρων. Ἀλλὰ γνωστοῦ ὄντος τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ βάρους ἑνὸς ἀντικειμένου, δυνάμεθα καὶ περὶ τῆς ἐσωτερικῆς συστάσεως τῆς μάζης αὐτοῦ νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν τινά, κατὰ προσέγγισιν ἀκριβῆ. Οὕτω καὶ περὶ τῆς γῆς. Εἶνε τώρα γνωστὸν ὅτι ἡ ἀποτελοῦσα αὐτὴν μάζα εἶνε κατὰ μέσον ὅρον ὀλίγον τι ἐλαφροτέρα τοῦ σιδήρου, καὶ ὅτι ὁλόκληρος ἡ γῆ εἶνε 5½ φορὰς βαρυτέρα ἢ ἰσομεγέθης σφαῖρα ἐξ ὕδατος μόνου συνισταμένη. Ἐκ τούτου λοιπὸν βεβαιούμεθα ὅτι οὔτε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς εἶνε κενὴ οὔτε μὲ ἐκτάκτως βαρείας ὕλας πεπληρωμένη, ἀλλὰ συνίσταται ἐξ ὑλῶν, αἵ τινες ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς εἶναι ὀλίγον τι πυκνότεραι καὶ βαρύτεραι ἢ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ αὐτῆς φλοιῷ.

Ἐνῷ διὰ τοιούτων ὑπολογισμῶν λαμβάνομεν γνῶσίν τινα περὶ τῆς ἐσωτερικῆς συστάσεως τῆς γῆς, ἀφ' ἑτέρου πορίζόμεθα ἔτι περισσοτέρας περὶ τῆς ἐκεῖ ἐπικρατούσης καταστάσεως πληροφορίας δι' ἀμέσων παρατηρήσεων.

Οὕτω λόγου χάριν δι' ἀμέσων παρατηρήσεων μανθάνομεν ὅτι ὅσῳ βαθύτερον εἰσδύομεν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ στρώματα τῆς γῆς τοσούτῳ ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν συναντῶμεν· οὕτως ὥστε εἰς τὰ πετρώδη στρώματα ἡ θερμοκρασία καθ' ἕκαστον διάστημα 30 μέτρων βάθους αὐξάνει κατὰ ἕνα βαθμὸν Κελσίου. Ἂν ὁ νόμος οὗτος ἴσχυε μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γῆς, τότε θὰ ἐπεκράτει εἰς τὰ μυχιαίτατα ἐκεῖνα μέρη τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἀκατανοήτως ὑψηλὴ θερμοκρασία, ἀπείρως ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας, διότι περὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς ἡ θερμοκρασία θὰ ἦτο ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου βαθμῶν Κελσίου. Ὅτι ὅμως ἡ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναλογίαν αὔξησις τῆς θερμοκρασίας δὲν ἐξακολουθεῖ ὁμοιοτρόπως μέχρι τοῦ κέντρου τῆς γῆς, βεβαιούμεθα καὶ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων καταμετρήσεων, αἵτινες, εἰ καὶ δὲν ἐπεκτείνονται πέραν τῶν χιλίων μέτρων βάθους, ἐν τούτοις ὅμως ἀποδεικνύουσιν ὅτι εἰς μεγαλήτερα βάθη ἡ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας συντελεῖται βραδύτερον ἢ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Οὐχ ἧττον ὅμως, ὅσον βραδεῖα καὶ ἂν γίνεται ἡ πρὸς τὸ βάθος ἀνάλογος αὕτη αὔξησις τῆς θερμοκρασίας, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς γῆς ἐπικρατεῖ θερμότης ἐξαισία καὶ ἀδιανόητος. Ἡ τρανοτάτη ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὰ ἡφαίστεια ὄρη, τὰ ἐξερευγόμενα μάζας πυριφλεγεῖς, ἀμέσως ἐκ τῶν ἐντοσθίων τῆς γῆς ἐξερχομένας καὶ πληροφορούσας ἡμᾶς περὶ τῆς καταστάσεως, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα βάθη. Πόσον ὑψηλὴ πρέπει νὰ εἶνε ἡ ἐκεῖ ἐπικρατοῦσα θερμοκρασία, δεικνύουσιν ἡμῖν οἱ ἐκ τῶν κρατήρων τῶν ἡφαιστείων ἐξορμῶντες ῥύακες, ἡ κοινῶς καλουμένη «λάβα» (πυρίτηκτοι ὄγκοι πετρωμάτων, διατελούντων ἐν ῥευστῇ καταστάσει). Συγχρόνως δὲ ἐξηγοῦσιν ἡμῖν αἱ ἐκ τῶν ἡφαιστείων ἐξερχόμεναι ὕλαι τὴν γένεσιν καὶ καταγωγὴν διαφόρων εἰδῶν πετρωμάτων τῶν ἡμετέρων ὀρέων, ἅτινα ἀναμφιβόλως ἀπετελέσθησαν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐκ τηκτῶν ὑλῶν, καὶ ἄλλων πάλιν πετρωμάτων, ἅτινα ὑπὸ ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν συμπαγέντα μετεβλήθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου. Πάντα ταῦτα ἐμορφώθησαν πρὸ ἀναριθμήτων αἰώνων ὑπὸ περιστάσεις βεβαίως πολὺ διαφόρους τῶν νῦν ἐπικρατουσῶν, καὶ τὰς ὁποίας ἐντελῶς ἀδυνατοῦμεν νὰ φανταισθῶμεν ἐν τῇ στοιχειώδει αὐτῶν μεγαλοπρεπείᾳ.

Ἐν τούτοις, ἔχομεν καὶ τώρα ζωντανοὺς μάρτυρας τῶν προαιωνίων ἐκείνων καταστάσεων τῆς ἡμετέρας γῆς, μαρτυροῦντας συγχρόνως καὶ περὶ τῶν νῦν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς ἐπικρατουσῶν καταστάσεων λίαν πιθανὰς μαρτυρίας. Οἱ μάρτυρες οὗτοι εἶναι οἱ ἥλιοι, τὰ αὐτοφεγγῆ, τὰ φλεγόμενα ἐκεῖνα οὐράνια σώματα, ἅτινα καλοῦμεν ἀπλανεῖς ἀστέρας, εἰς ἐκ τῶν ὁποίων εἶνε καὶ ὁ ἥλιος ὁ φωτίζων καὶ θερμαίνων τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἡμετέρας γῆς.

Πράγματι, ὅπως λάβωμεν ἀκριβεστέραν τινὰ ἰδέαν περὶ τοῦ πῶς ἦτο πρότερον ὁλόκληρος ἡ γῆ καὶ πῶς εἶνε σήμερον ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῆς, τὸ ἄριστον μέσον εἶνε ἡ παρατήρησις καὶ ἐξέτασις τῶν ἡλίων, τῶν καιομένων ἐκείνων κόσμων ἐν τῷ ἀπείρῳ οὐρανῷ. Εἰς τοὺς φλεγομένους ἐκείνους ἀστέρας, οἵτινες ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν φωτὶ φαίνονται ἡμῖν ὡς «ἥλιοι», εὑρίσκονται πᾶσαι αἱ ὕλαι ἐν ῥευστῇ πυριφλεγεῖ καταστάσει, οὕτως ὥστε αἱ μάζαι αὐτῶν ἀποτελοῦσι μίαν μόνην πυρίνην θάλασσαν, περικαλυπτομένην ὑπὸ φλεγομένων ἀερίων.

Καὶ διὰ τῆς σήμερον γενικῶς σχεδὸν παραδεδεγμένης ἐν τῇ ἐπιστήμῃ θεωρίας περὶ τῆς γενέσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων ἐξηγεῖται ἡμῖν καὶ ἡ γένεσις τοῦ πυρὸς τῶν ἀστέρων ἐκείνων. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, οἱ ἀστέρες ἀπετελέσθησαν πρὸ ἀνυπολογίστων αἰώνων διὰ τῆς βαθμιαίας συμπυκνώσεως ἀπειρομεγέθων ὁμιχλοειδῶν ὄγκων διακεχυμένων ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀερίων καὶ τῆς μετασχηματίσεως αὐτῶν εἰς ῥευστὰς σφαίρας, αἵτινες ἐν τῷ ψυχρῷ κενῷ ὑπόκεινται εἰς βραδεῖαν καὶ βαθμιαίαν ἀπόψυξιν. Ἡ ψύξις αὕτη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ προὐχώρησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐσχηματίσθη εἰς τὴν

ἐξωτερικὴν αὐτῆς ἐπιφάνειαν στερεὸς φλοιός, ἐμπεριεκλείων ἐν ἑαυτῷ τὸν διάπυρον ρευστὸν πυρῆνα.

Κατὰ ταῦτα οὐδαμῶς ἀμφιβάλλεται ὅτι ἡ γῆ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς πραγματικῶς διατελεῖ εἰς τοιαύτην κατάστασιν καὶ ὅτι ἐπικρατεῖ ἐκεῖ τερατωδῶς μεγάλη θερμοκρασία. Κατὰ τὸν Henrich ἐπικρατεῖ εἰς βάθος 84,000 μέτρων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς γῆς θερμοκρασία 2500 βαθμῶν Κελσίου, ὑπὸ τὴν ὁποίαν πᾶσαι αἱ γνωσταὶ ἡμῖν ὕλαι μεταβαίνουσιν ἤδη εἰς πυρίνην ρευστὴν κατάστασιν. Καὶ ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ διατελοῦσαν κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος πρέπει νὰ φαντασθῶμεν τὴν γῆνην σφαῖραν, κεκαλυμμένην μόνον ὑπὸ λεπτοῦ σχετικῶς, στερεοῦ φλοιοῦ ὀλίγων ἴσως μιλίων πάχους· οὕτως ὥστε ἡ ἐξωτερικὴ στερεὰ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἔχει τοιοῦτον περὶ που λόγον πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς τετηγμένην μάζαν, οἷον ὁ φλοιὸς μεγάλου τινὸς μήλου πρὸς τὸ ἐκλελεπισμένον αὐτοῦ σῶμα.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΠΑΡΑ ΤΩ ΡΟΒΕΡΤΩ ΚΩΧ.

ΚΑΝΕΝ ἄλλο ὄνομα δὲν ἀπέκτησεν ἐν τοσοῦτο βραχεῖ χρόνῳ τοσαύτην δημοτικότητα, κανὲν ἄλλο δὲν διεδόθη μετὰ τοσαύτης ταχύτητος μέχρι τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τῆς ὑφηλίου, καὶ εἰς κανὲν ἄλλο δὲν συνεδέθησαν τοσοῦτον ἀναρίθμητοι ἐλπίδες καὶ προσδοκίαι, τοσοῦτον ἀναρίθμητοι εὐχαὶ καὶ ἱκεσίαι, ὅσον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κώχ! Ἀπὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ἡμέρας τῆς 13. νοεμβρίου 1890, καθ' ἣν ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Γερμανικῷ ἰατρικῷ περιοδικῷ» ἡ περίφημος διατριβὴ τοῦ Κώχ, αἱ «περαιτέρω αὐτοῦ Ἀνακοινώσεις περὶ τοῦ θεραπευτικοῦ μέσου τῆς φυματιώσεως», ὁ Κώχ ἔγεινε τὸ κέντρον πάσης σκέψεως καὶ πάσης ὁμιλίας οὐ μόνον τῶν ἀσθενῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ὑγιῶν. Ἡ γενικὴ αὕτη ἐξέγερσις τῶν πνευμάτων, ἡ μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος διάδοσις τοῦ σωτηρίου ἀγγέλματος εἶνε εὐεξήτητος, ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον ὃν ἐπιφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ νόσος, τῆς ὁποίας τὴν θεραπείαν ὑπισχνεῖται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Κώχ. Ὡς γνωστόν, τὸ ἓν ἕβδομον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς καταστρέφεται ὑπὸ τῆς φθίσεως, ἐν μόνῃ δὲ τῇ Πρωσσίᾳ ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος 90,000 ἀνθρώπων, ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Γερμανίᾳ 160,000 ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Τὸ κέντρον τῆς μεγάλης κινήσεως, ἥτις ἠγέρθη διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Κώχ, ὑπῆρξε τὸ Βερολῖνον. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν εἶχον συρρεύσει ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας ξένων ἰατρῶν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου, οἵτινες μετὰ νευρικῆς σχεδὸν ταραχῆς, μετὰ ἀπαύστου σπουδῆς καὶ ἀεικινησίας προσεπάθουν, κατὰ τὴν βραχεῖαν αὐτῶν ἐν Βερολίνῳ διαμονὴν νὰ μάθωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ Κὼχ ἀνακαλύψεως, ὅπως ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰς πατρίδας των ἀποκομίζοντες ἀνταξίους τῶν κόπων καὶ τῶν δαπανῶν των καρπούς. Μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης ἐπροθυμήθησαν οἱ ἐν Βερολίνῳ ἰατροὶ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν φιλομάθειαν τῶν ξένων συναδέλφων των, καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἐν τοῖς νοσοκομείοις ἐξελίσσοντο λίαν ἐνδιαφέρουσαι σκηναί, αἵτινες καίπερ ὁμοιοτρόπως καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβανόμεναι οὐδόλως ἀπέβαλλον τὸ ἰδιόρρυθμον αὐτῶν ἐνδιαφέρον. Εὐθὺς ὡς ἠνοίγοντο κατὰ τὴν πρωΐαν αἱ θύραι τοῦ νοσοκομείου Charité, ἦσαν ἤδη παρόντες οἱ πρῶτοι ἀλλοδαποὶ ἰατροί, οἱ δὲ τελευταῖοι ἐρχόμενοι κατέλειπον ἀργὰ τὸ ἑσπέρας τὰς αἰθούσας τοῦ ἀκόμψου καὶ μελαγχολικοῦ οἰκοδομήματος, ἐν αἷς πᾶσα ἡ προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον συνεκεντροῦτο εἰς τὰς κλίνας τῶν φθισικῶν. Τινὰς ἐκ τῶν σκηνῶν τούτων παριστῶσιν αἱ ἡμέτεραι εἰκόνες.

Ἡ ἐν ἀρχῇ τῶν γραμμῶν τούτων κειμένη μικρὰ εἰκὼν δεικνύει ἡμῖν ἐπὶ τῆς σανίδος πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ παρατηρητοῦ ὑάλινα ἀγγεῖα περιέχοντα λευκοὺς μῦς, ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης κλωβὸν διὰ μικρὸν ἰνδικὸν ὑδρόχοιρον, ἐκεῖ δὲ πλησίον ὑαλίνους σωλήνας πεπωμασμένους, περιέχοντας λύμφην. Ἀλλὰ πολὺ ποικιλώτερα καὶ πολυαριθμότερα εὑρίσκομεν τὰ σκεύη ταῦτα τῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ παρακειμένῳ ἐργαστηρίῳ, ὅπερ παριστᾷ ἡ τρίτη εἰκών, καὶ ἐν ταῖς μετ' αὐτοῦ συγκοινωνούσαις αἰθούσαις, ἐν αἷς οἱ μαθηταὶ τοῦ Κώχ, κατὰ τὸ πλεῖστον βεβαίως μαθηταὶ προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν, ἐκτελοῦσι τὰ πειράματα καὶ τὰς ἐρεύνας των, ἵνα κατόπιν ὑποβάλωσι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν εἰς τὸν καθηγητὴν Κώχ. Μόλις μετὰ πάροδον ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας ἀρχίζει τὸ βλέμμα τοῦ ἐπισκέπτου ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ περιλαμβάνῃ τὸ συγκεχυμένον ἐκεῖνο πλῆθος τῶν ὑαλίνων ποτηρίων, φιαλῶν, μικροσκοπίων, καὶ μαγειρικῶν σκευῶν, ὅπως ἐπὶ τέλους διατρίψῃ ἐπὶ μακρότερον χρόνον περὶ τὰ ἀναρίθμητα ὑάλινα δοχεῖα, τὰ περιέχοντα λευκοὺς μῦς, καὶ περὶ τοὺς ξυλίνους κλωβούς, ἐν οἷς ἐγκλείονται οἱ ἰνδικοὶ ὑδρόχοιροι, οἱ χρησιμεύοντες εἰς τὰ διάφορα πειράματα. Ἡ δευτέρα εἰκὼν παριστᾷ τὸν διὰ τῆς λύμφης ἐμβολιασμὸν ἑνὸς φθισικοῦ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Βερολίνου Charité. Ἐπὶ τῆς κλίνης κάθηται ὁ ἀσθενὴς ἡμίγυμνος, ὅπως ὑποστῇ τὴν διὰ τῆς λύμφης ἔνεσιν. Ὁ ὑπὸ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ συνοδευόμενος ἀνώτερος ἰατρὸς κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ τὴν μικρὰν καὶ αἰχμηρὰν ὑαλίνην σύριγγα, περιέχουσαν τὸ διαφανές, ὑποκίτρινον ὑγρόν, (τὴν λύμφην), καὶ ἐφωδιασμένην ὄπισθεν μὲ μικρὰν κοίλην σφαῖραν ἐκ κόμμιος. Περὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς ἵστανται οἱ ξένοι ἰατροὶ παρατηροῦντες τὰ γινόμενα, ἀπευθύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν Γερμανὸν ἰατρὸν καὶ ἀκούοντες, πολλοὶ εἰς τὴν μητρικήν των γλῶσσαν, τὰς ἀπαντήσεις καὶ τὰς ἐξηγήσεις τῶν ἀποριῶν των. Ἄνωθεν τῆς κλίνης τοῦ ἀσθενοῦς, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ κρατοῦντος τὸν λαμ-

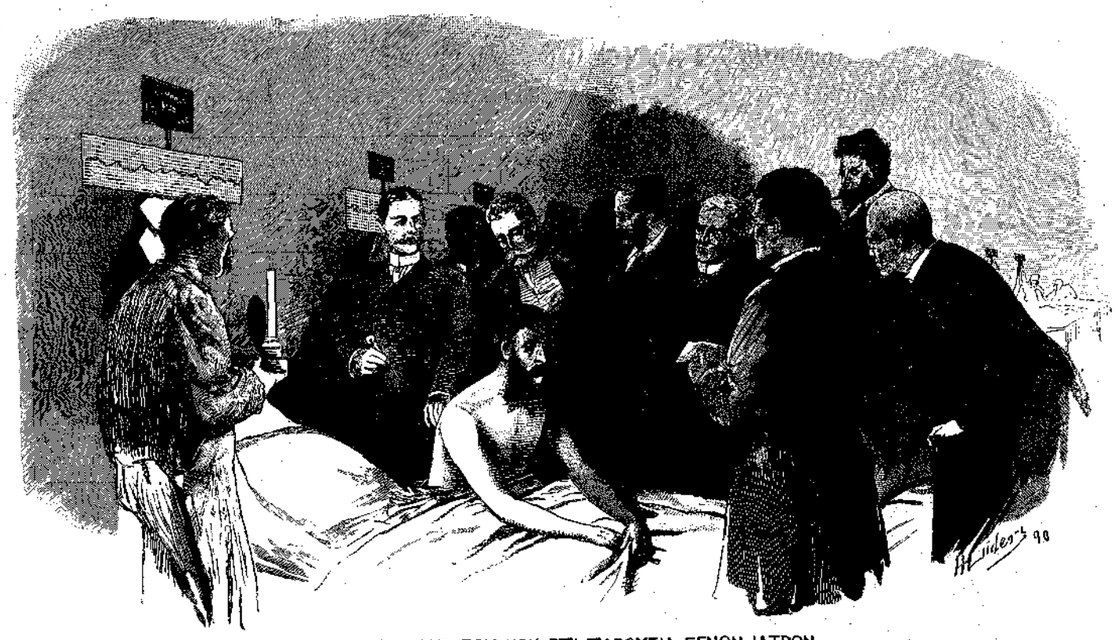

ΕΝΕΣΙΣ ΛΥΜΦΗΣ ΤΟΥ ΚΩΧ ΕΠΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΞΕΝΩΝ ΙΑΤΡΩΝ.

Ο ΚΩΧ ΕΝ ΤΩι ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩι ΤΟΥ.

πτῆρα ὑπηρέτου, εὑρίσκεται προσηρτημένος πίναξ τῶν ἑκάστοτε διαφόρων βαθμῶν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀσθενοῦς. Εἰς ἓν νεῦμα τοῦ ἰατροῦ, δεύτερος ὑπηρέτης πιέζει τὸ δέρμα τῆς ράχεως μεταξὺ τῶν ὠμοπλατῶν τοῦ ἀσθενοῦς, τὸ αἰχμηρὸν ἄκρον τῆς σύριγγος βυθίζεται ὑπὸ τὸ δέρμα, καὶ πιεζομένης τῆς ἐκ κόμμιος σφαίρας τὸ ὑγρὸν εἰσδύει καὶ μεταδίδεται εἰς τὸν ὀργανισμόν, ἐκδηλοῦν μετ' οὐ πολὺ τὴν ἐνέργειάν του.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΠΟΔΗΜΟΥΝΤΑ.

Ἐν Ἀθήναις 18/31 Δεκεμβρίου 1890.

Ἀγαπητέ,

Δὲν ἠξεύρεις ποίαν εὐχαρίστησιν αἰσθάνομαι ὅταν ἔχω νὰ σοὶ ἀναγγείλω πράγματα εὐχάριστα, πράγματα ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ ἀγαπητή μας Ἑλλὰς προοδεύει. Λάβε ἕνα νεώτατον χάρτην τοῦ Ἑλλ. Βασιλείου καὶ ἰδέ τὰς διατεμνούσας ἤδη αὐτὴν σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Εἰς αὐτὰς πρόσθες τὴν μεγάλην σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, τὴν ἀπὸ Πειραιῶς-Ἀθηνῶν μέχρι τῶν συνόρων διικνουμένην καὶ μέλλουσαν νὰ συνδεθῇ μὲ τοὺς μεγάλους εὐρωπαϊκοὺς σιδηροδρόμους, πρόσθες τὴν γραμμὴν Μύλων-Καλαμῶν, πρόσθες τὸν ὀδοντωτὸν σιδηρόδρομον Διακοπτοῦ-Καλαβρύτων, καὶ θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι ἐν Ἑλλάδι γίνεται πυρετώδης ἐργασία, ὅτι κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις στρώννυνται σιδηραῖ τρόχιαί· ἐκεῖ δ' ὅπου

ἁ πίευς
ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται

ἢ «τὸ καταχὲς ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ» ὅπου Κορυδών τις ἢ Δαμοίτας ἔπαιζον ἄλλοτε τὴν σύριγγά των ἢ φουστανελλοφόρος τις βοσκὸς παίζει τώρα τὴν φλογέραν του μετὰ μελαγχολικῆς περιπαθείας, θ' ἀντηχήσῃ μετ' ὀλίγον ὁ ὀξὺς τῆς ἀτμαμάξης συριγμός, ἀφυπνίζων βεβαίως τὸν ὀξύχολον Πᾶνα καὶ ἐκδιώκων τὴν εἰδυλλιακὴν ποίησιν καὶ τὴν ἀπέριττον ἀγροτικὴν χάριν ἀλλὰ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ, τὴν δρᾶσιν, τὴν ἐπιχειρηματικότητα, τὸν πολιτισμόν.

Λίαν χαρακτηριστικὴ τῆς προόδου Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς εἶνε ἡ κατασκευὴ καὶ δευτέρας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, μιᾶς οὔσης ἀνεπαρκοῦς εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὁσημέραι τεραστίως αὐξομένης μεταξὺ τῶν δύο πόλεων συγκοινωνίας. Ὑπεβλήθησαν ἤδη πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν τὰ σχεδιαγράμματα καὶ τὰ κτηματολόγια· αἱ ἐργασίαι ἄρχονται μετὰ δύο ἑβδομάδας, ἡ δ' ἑταιρεία προεκήρυξε μειοδοτικὴν δημοπρασίαν διὰ τὴν προμήθειαν ἱκανῶν χιλιάδων δρυΐνων στρωτήρων. Ἡ νέα γραμμὴ κατασκευασθήσεται παράλληλος τῇ πρώτῃ καὶ ἀριστερὰ τῷ κατερχομένῳ εἰς Πειραιᾶ. Ἡ Ἑταιρεία θέλει κατασκευάσῃ καὶ δύο ἔτι σταθμοὺς, ἕνα ἐν Καλλιθέᾳ καὶ ἕνα ἐν τῷ ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς Ἑταιρείας σχηματισθέντι συνοικισμῷ· διὰ τῆς δευτέρας ταύτης γραμμῆς ἡ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς συγκοινωνία θὰ ἐκτελῆται καθ' ἕκαστον τέταρτον τῆς ὥρας.

Καὶ ὅμως τίς θὰ ἐφαντάζετο ἐν Ἀθήναις τοιαῦτα πράγματα πρὸ εἴκοσι—εἴκοσι πέντε ἐτῶν; Τότε ἡ μεταξὺ τῆς πρωτευούσης τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς συγκοινωνία διενηργεῖτο διὰ λεωφορείων· Εἶχε ληφθῆ δὲ ἡ ἀπόφασις τῆς συνδέσεως αὐτῶν διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ ἐπὶ δεκαπενταετίαν περίπου ἀντεπροσώπευεν ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος τὴν ὅλην σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν τοῦ Κράτους. Προτάσεις ὅπως μετάσχῃ τῆς μελλούσης ἐπιχειρήσεως ἐγένεντο καὶ εἴς τινα τραπεζίτην, εὐφυέστατον ἄνθρωπον, ἑκατομμυριοῦχον, πρό τινων ἐτῶν ἀποθανόντα· ὁ τραπεζίτης οὗτος ὅστις ἤθελε νὰ πατῇ σὲ γερὸ σανίδι, ὅπως λέγει ὁ λόγος, καὶ δὲν ἐνόει νὰ ριψοκινδινεύσῃ εἰς τυχοδιωκτικὰς ἐπιχειρήσεις τὸ προσφιλέστατον χρῆμά του ἀπεφάσισε νὰ ὑπολογίσῃ ἀκριβῶς τὰ ἔσοδα τὰ ὁποῖα θὰ τῷ παρεῖχεν ἡ ἐπιχείρησις· ἐπὶ ἡμέρας λοιπόν, μετέβαινεν εἰς τὸν σταθμὸν τῶν λεωφορείων καὶ μετ' ἀκριβείας ἀνθράπου συνειθίσαντος νὰ ὑπολογίζῃ καὶ τὰ μονόλεπτα, ἔγραφεν εἰς ἓν κατάστιχον πόσοι κατέβαινον εἰς Πειραιᾶ καὶ πόσοι ἤρχοντο ἐξ αὐτοῦ· ἡ ἐργασία αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ ἑβδομάδα ὅλην ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι βραθείας νυκτός, ἔπειτα δὲ ἐκάθισε καὶ διὰ τῶν ἁπλῶν λογιστικῶν του μέσων, ἐξ ὧν ὅμως ἦτο εὐχαριστημένος διότι εἶχον γεμίσῃ τὰ χρηματοφυλάκιά του, ἔκαμε τοὺς ὑπολογισμούς του· τόσοι θ' ἀναβαίνουν, τόσοι θὰ καταβαίνουν, τόσοι θὰ πληρόνουν. Αἱ τρίχες του ὠρθώθησαν ἐκ φρίκης· ἡ ἐπιχείρησις ἐκείνη ἦτο προφανέστατον οἰκονομικὸν ναυάγιον, ἄφευκτος ὄλεθρος· ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις μετ' ἀγανακτήσεως. Τὴν κατασκευὴν τῆς γραμμῆς ἀνέλαβεν εἷς ἀλλοδαπὸς καὶ ἐκέρδισε χρήματα· ἔπειτα ἀνέλαβε τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία καὶ ἐκέρδισε χρήματα, καὶ σήμερον κατασκευάζει καὶ διπλῆν γραμμήν. Φαίνεται ὅτί ἀναβοκαταβαίνουν περισσότεροι παρ' ὅσοι ἄλλοτε διὰ τοῦ λεωφορείου. Ὁ ὀξύνους ἕλλην τραπεζίτης ἔμεινεν ἀπαρηγόρητος, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ὁ μόνος ὅστις ἠπατήθη ὡς πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους. Μήπως ὁ μέγας Θιέρσος, ὑπουργὸς ὢν τῆς Γαλλίας, δὲν ἐχαρακτήρισεν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐμφάνισίν των ὡς φαντασιοπληξίαν;

Ἔμαθες ἤδη πρὸ καιροῦ τὸν θάνατον τοῦ Σχλήμαν καὶ ἀνέγνωσες βεβαίως μακρὰ περὶ αὐτοῦ ἄρθρα ἐν ταῖς γερμανικαῖς καὶ ἀγγλικαῖς ἐφημερίσι. Ἂν τυχὸν δὲν ἀνέγνωσες τὴν αὐτοβιογραφίαν του, ἀνάγνωσέ την· εἶνε ἀληθὲς roman d' aventures· ὑπηρέτης παντοπωλείου, καμαρότος βρικίου, ναυαγός, γυμνητεύων καὶ ἄστεγος, εἰσπράκτωρ ἐν ἐμπορικῷ καταστήματι, μανθάνων τὲσσαρας πέντε γλώσσας συγχρόνως, ἀνταποκριτὴς καταστήματος ἐν Ῥωσσίᾳ, ἱδρυτὴς ἰδίας ἐμπορικῆς ἐργασίας, κερδίζων ἑκατομμύρια ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν, περιηγούμενος τὸν κόσμον, ἐπιχειρῶν ἀνασκαφὰς, ἀναστατόνων τὴν ἀρχαιολογίαν, καθιστάμενος ἔνδοξος. Ὅτε ἐν Ῥωσσίᾳ ἐμάνθανε τὴν ῥωσσικὴν, ἐνόμισεν ὅτι θὰ προώδευε ταχύτερον, ἂν εἶχέ τινα παρ' αὐτῷ νὰ τῷ διηγῆται. Συνεφώνησε λοιπὸν πτωχὸν ἰουδαῖον, ἀντὶ πέντε φράγκων τὴν ἑβδομάδα, νὰ ἔρχεται εἰς τὴν κατοικίαν του καὶ ἐπὶ δύο ὥρας καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ν' ἀκούῃ τὴν ῥωσσικὴν του ἀπαγγελίαν· ὁ Ἑβραῖος ἠκροᾶτο μετὰ

προσοχῆς, μολονότι δὲν κατελάμβανε γρῦ ἐκ τῶν ῥωσσικῶν τοῦ Σχλήμαν.

Ἀλλὰ κατὰ ποίαν ἀνέλιξιν ἐκ τοῦ περιπετειώδους ἐπιχειρηματίου παρήχθη ὁ ἐνθουσιώδης λάτρις τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος; Ἤδη ἐν τῷ χωρίῳ του, ὅτε ἀκόμη ἦτο μικρὸν παιδίον, ἡ φαντασία του ἐξήπτετο ἐκ τῶν διηγήσεων περὶ μυστηριωδῶν πύργων καὶ μυθολογουμένων θησαυρῶν· ὡς δῶρον τῶν χριστουγέννων ἔλαβε τὴν ἱστορίαν τοῦ Γκέρερ, ἡ δὲ εἰκὼν τῆς πυρπολουμένης Τροίας τῷ ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν κατεστράφησαν ἐντελῶς τὰ ἀρχαῖα τείχη καὶ ἴσως ἔμειναν κεκρυμμένα ὑπὸ τὸ χῶμα ἕνεκα τοῦ πολλοῦ χρόνου ὅστις παρῆλθε.

Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν, ἀνεφωνεῖ ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του, ὅτι μεθ' ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ πολυκυμάντου βίου μου οὐδέποτε μ' ἐγκατέλιπεν ἡ πίστις εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς Τροίας, καίτοι εἶδα τὰ παιδικά μου ὄνειρα ἐκπληρούμενα μετὰ πεντήκοντα ἔτη . . . » ὡς γνωρίζεις βεβαίως σύντροφος τῶν μόχθων καὶ τῆς δόξης τοῦ Σχλήμαν ἐγένετο ἡ σύζυγός του, Ἑλληνὶς, Ἀθηναία, πάντοτε εἰς τὸ πλευρόν του κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, ἀψηφοῦσα ψύχη καὶ καύσωνας, συμμεριζομένη τὰς κακουχίας τοῦ συζύγου της. Ποία ἦτο ἡ πρὸς αὐτὴν μέχρι τελευταίας στιγμῆς ἀγάπη τοῦ Σχλήμαν ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ του ὅρου νὰ ταφῇ, ὅταν ἀποθάνῃ, ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ.

Παράδοξος καὶ χαρακτηριστικὸς τοῦ ἀνδρὸς εἶνε ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐνυμφεύθη αὐτήν. Πρὸ εἰκοσαετίας περίπου εἶχε κατέλθῃ εἰς Ἑλλάδα, φλεγόμενος ἐκ τοῦ πόθου τῆς ἀρχαιοδιφίας, αἰσθανόμενος ἀνάγκην τοῦ βίου νὰ διαμένῃ ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανόν, ὑφ' ὃν ἔζησαν οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες. Ἐν Ἀθήναις ἤκουσεν ὅτι Ἀτθὶς κόρη, ἀπόφοιτος τοῦ Ἀρσακείου ἐγίνωσκεν ἀπὸ μνήμης ὁλόκληρα χωρία τοῦ Ὁμήρου· ἡ ὁμοιότης τοῦ θαυμασμοῦ ἦτο τρανὸν σημεῖον τοῦ ὁμοιότητος τοῦ χαρακτῆρος· ἐνόησεν ὅτι αὕτη μόνη ἠδύνατο νὰ καταστῇ ἡ σύντροφος τοῦ βίου του· καὶ τὴν ἐνυμφεύθη· ἐν δὲ τῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου περικαλλεστάτῳ ἐκ μαρμάρου μεγάρῳ, τῷ Ἰλίου Μελάθρῳ, ἐλαλεῖτο ἡ ὁμηρικὴ γλῶσσα, ὡς γλῶσσα τῆς οἰκογενείας.

Ὁ Σχλήμαν διέμενε τὸν πλεῖστον χρόνον ἐν Ἀθήναις· Οἱ ἐγειρόμενοι πρωΐ συνήντων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου ἄνδρα ἔφιππον, μεταβαίνοντα νὰ λουσθῇ καὶ ὅταν ἀκόμη χιὼν ἐκάλυπτε τὸ ἀλίπεδον τοῦ Φαλήρου. Ὁ βίος ἐκεῖνος ὁ τακτικός, ὁ μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας διατεταγμένος, διήρκεσεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην· εἰς αὐτὸν δ' ὤφειλε καὶ τὴν ἀκμὴν τῶν σωματικῶν δυνάμεών του καὶ τὴν μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ ἀδιάπτωτον ἐνεργητικότητά του.

Ἐν ταῖς αἰθούσαις, ἐν ταῖς πλατείαις, ἐν τοῖς καφενείοις, πανταχοῦ, ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ Σχλήμαν· οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν διηγοῦνται ἀνέκδοτα, χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια τοῦ βίου του· αὐτὰ δὲν θὰ τὰ ἴδῃς εἰς τὰ σχοινοτενῆ ἄρθρα τῶν γερμανῶν δοκτόρων, τὰ ὁποῖα θ' ἀναγνώσῃς. Μερικὰ πολὺ ὡραῖα δημοσιεύει ἡ «Ἀκρόπολις.»

Ὁ Ὅμηρος ἦτο εἰς τὸν Σχλήμαν ὅτι τὸ εὐαγγέλιον εἰς θεοσεβῆ μοναχόν. Οὐδέποτε κατεκλίθη χωρὶς ν' ἀναγνώσῃ στίχους τοῦ Ὁμήρου. Ἦτο ἡ ἑσπερινὴ προσευχή του. Ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ ἔτρωγεν ἀκόμη, ὁ ὑπηρέτης τῷ ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως στίχους τοῦ Ὁμήρου. Ἐξ ἐνθουσιασμοῦ δὲ καταλαμβανόμενος, ἐκραύγαζεν:

— Ἀκούσατε μουσικήν, ἀκούσατε μουκικήν!

Οἱ ὁμηρικοὶ στίχοι ἀπετέλουν τὴν ὀρχήστραν του.

Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ δίδῃ ὁμηρικὰ ὀνόματα εἰς τοὺς ὑπηρέτας, ἔθετεν εἰς ἀνησυχίαν κάποτε τὸν οἶκον. Ὁ θυρωρός του ἐκαλεῖτο Βελλερεφόντης, ὁ κηπουρὸς Πρίαμος, ὁ ἕτερος Κάλχας, ὁ ἄλλος Τελαμών καὶ οὕτω καθεξῆς. Συνηθέστατα οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἐλησμόνουν τοὺς ὁμηρικοὺς τούτους ἥρωας καὶ τοὺς ἀπεκάλουν μὲ τὰ ἀληθῆ των ὀνόματα Νικόλαν καὶ Γιάνην. Ἀλλ' ὁ Σχλήμαν διεμαρτύρετο κατὰ τῆς βεβηλώσεως ἐκείνης. Καὶ αἱ ὑπηρέτριαι εὑρίσκοντο πολλάκις ἐν ἀμηχανίᾳ μὲ τὰ νέα ὀνόματά των καὶ συνέβη ποτὲ Ναξία τις ἐπικληθεῖσα Ἠλέκτρα νὰ νομίζῃ ὅτι ἀπεκαλεῖτο Κλέφτρα καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ εἰς τὴν κυρίαν της.

Αὐτόπτης μάρτυς τῶν ἐν Μυκήναις ἀνασκαφῶν ἐνθυμεῖται τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Σχλήμαν ὅτε εὗρε τὸν πρῶτον σκελετὸν ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων τῶν Μυκηνῶν. Γονατίσας πρὸ τοῦ σκελετοῦ ἀνεφώνησεν ἐν συγκινήσει:

— Τοιοῦτον ἐφανταζόμην τὸν ἥρωά μου!

Εἰς τὰ γεύματα, ὅτε ἤθελε νὰ πληρωθῇ μέχρι στεφάνης τὸ κύπελλον, ἐφώνει ἀρχαϊστὶ εἰς τὸν οἰνοχόον:

— Στεφάνωσον αὐτόν!

Ἐν Τροίᾳ οἱ ἁπλοϊκοὶ ἐργάται μὴ ἐννοοῦντες τὴν ῥῆσιν ἀπήντων.

Εὐχαριστῶ, ἀφέντη, εἶμαι πανδρεμένος.

Ὁ Σχλήμαν θὰ ἐνταφιασθῇ παρὰ τὸν Κολωνόν, ἐπὶ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἐτάφησαν ὁ Ὀδεφρεῖδος Μύλλερ καὶ ὁ Λενορμάν. Καὶ νεκρὸς δὲν ἀπομακρύνεται τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀρχαιότητος.

Σὲ ἀσπάζομαι

Σὸς
Παρεπίδημος.

21. Δεκεμβρίου 1890.
2. Ἰανουαρίου 1891.

Ἀγαπητέ,

Ἐπιστρέφω ἐκ Πειραιῶς, ὅπου κατῆλθον σήμερον τὴν πρωΐαν, περιεπάτησα κατὰ μῆκος τῆς πειραϊκῆς ἀκτῆς, καὶ ἐπεσκέφθην τὸ ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος μικρὸν βασιλικὸν περίπτερον.

Τὸ περίπτερον τοῦτο εἶνε μικρὸν λιθόκτιστον οἰκοδόμημα, μὲ προεκβεβλημένην περιθέουσαν στέγην, ὁμοιάζον μὲ στρατιωτικὸν σταθμὸν ἢ τελωνειακὴν σκοπιάν· οἱ ἐσωτερικοί του τοῖχοι εἶνε ἀσβεστόχριστοι, θρονία τινὰ ξύλινα καὶ ἐν τῷ μέσῳ καρυΐνη τράπεζα συμπληροῦσι τὴν λιτὴν αὐτοῦ σκευήν· Αὐτοῦ, μοὶ εἶπον, κατέρχεται ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἢ ὑψηλοῦ τινος συγγενοῦς ἢ ξένου καὶ γευματίζει ἐπὶ τὸ θαλασσινώτερον· ἀντὶ ὀρχήστρας, κατὰ τὸ γεῦμα, ἀνακρούει τὰ ὀργίλα ἢ ἡδύτατα αὐτῆς μέλη ἡ θάλασσα ροχθοῦσα ἢ φλοισβίζουσα.

Τὸ ἔδαφος εἶνε ἀνώμαλον καὶ πετρῶδες, ἀλλὰ σὲ βεβαιῶ ὅτι οὐδὲ προσέχεις εἰς αὐτό· ὅταν εὑρίσκεσαι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐκείνης τὸ βλέμμα σου δὲν στρέφεται πρὸς τοὺς πόδας σου ἀλλὰ διευθύνεται εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅπου διαγράφεται πανόραμα θαυμάσιον ὡς φύσις, ἔξοχον ὡς ἱστορικὴ ἀνάμνησις. Κατέναντι διαγράφεται ἡ θεία Σαλαμίς, ἔνθεν μὲν ἔχουσα τὴν σύνδενδρον τῆς

Ἀττικῆς ἄκραν, ἐκεῖθεν δὲ τὴν Ψυττάλειαν, ἐφ' ἧς, ὡς γνωστόν, ὁ Ἀριστείδης ἔδωκε τοὺς Πέρσας κ' ἐκατάλαβαν.

Βαδίζων ἐπὶ τῆς περικροσσούσης τὸν πειραϊκὸν λιμένα εὐρείας λιθοστρώτου προκυμαίας, βλέπων ὁλόκληρον δάσος ἱστῶν παντοίας προελεύσεως πλοίων, ἀκούων τὴν διαλεκτικὴν προφορὰν τῶν ἐκ πάσης γωνίας ἑλληνικῆς συρρεόντων ναυτῶν, συλλογίζομαι τὸ πρὸ ἑξηκονταετίας παρελθὸν τοῦ Πειραιῶς· τὸ ὄνομα Πειραιεὺς ἔκειτο μόνον ἐν τοῖς βιβλίοις· ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ὅλον τὸν συνοικισμὸν ἀπετέλουν καλύβαι τινές, ἡ δὲ θέσις ἐκείνη τῆς ἀττικῆς παραλίας ἐκαλεῖτο ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ Δράκος.

Ἕνεκα τῆς νηστείας τοῦ σαραντημέρου πανταχοῦ δακρίνω σαρακοστινὰ ἐδέσματα· ἐν τοῖς παντοπωλείοις βλέπω μαύρας ἢ πρασίνας ἐλαίας ἐν βαρελίοις ἢ μεγάλαις λεκάναις, βρεχτοκούκια, βαρέλια ταραμᾶ μὲ ἐξωγκωμένην κοιλίαν, χαλβᾶν μελένιον ἢ ζαχαρένιον, ἐν ταῖς προσόψεσι δὲ ἀνηρτημένους ξηροὺς ὀκτάποδας, ὑπερύθρους, μὲ ῥικνοὺς πλοκάμους· παρὰ τὴν θύραν τοῦ παντοπωλείου μικρὸς παντοπωλίσκος μὲ ῥυπαρὰν ποδίαν τηγανίζει μπακαλιάρον.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας κυριαρχοῦσι τὰ ὀστρακόδερμα· οἱ ἁλιεῖς δὲν προφθάνουσι νὰ τροφοδοτῶσι καθ' ἑκάστην τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ· μύδια, καλαμάρια, σηπίαι, ἐχῖνοι, καλόγνωμες, σωλῆνες, πᾶν ὅ,τι παράγει ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης ἀπλήστως καταβιβρώσκεται καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ φιλοθρήσκου λαοῦ· καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ ἐκεῖνοι οἱ ἀκανθοστεφεῖς ἐχῖνοι, ἐκεῖνα τὰ πυκνὰ καὶ εὐωδιάζοντα θάλασσαν εὔγευστα μύδια τῆς Αἰγίνης εἶνε ὀρεκτικὰ καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ δὲν ἐνθυμίζουσιν οὐδὲ πόρρωθεν τὰ φαγητὰ τῆς φοβερᾶς γερμανικῆς μαγειρικῆς. Δὲν μοῦ ἐξηγεῖς, σὲ παρακαλῶ, πῶς συμβαίνει αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἠξεύρουν τόσα καὶ τόσα νὰ μὴν ἠξεύρουν νὰ φάγουν;

Ἤρχισεν ἤδη ὑποφώσκουσα ἡ γλυκεῖα χαραυγὴ τῶν Χριστουγέννων. Εἶνε τὰ πρῶτα χριστούγεννα, τὰ ὁποῖα θὰ ἑορτάσω ἐν Ἀθήναις. Ζωηρὰν ἐντύπωσιν μοὶ ἐμποιοῦσι τὰ ἐθνικά μας ἤθη, τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων μας μετὰ τόσον μακρὰν ἐν τῇ ξενιτείᾳ διαμονήν· Πῶς φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα φέρω εἰς τὰς φλέβας μου, ἔζησαν τὴν ζωὴν τοῦ ἕλληνος Χριστιανοῦ, ἐώρασαν κατὰ τὰς ἐθνικάς μας παραδόσεις τὰς θρησκευτικάς μας ἑορτάς! Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀφυπνίζεται ἐν ἐμοὶ τὸ παρελθὸν γενεῶν ὁλοκλήρων· προχθὲς ἤμην ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ, ὅστις κεῖται, ὡς γνωστόν, ἀπέναντι τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς· ἐκεῖ πλησίον εἶνε καὶ ἡ μονὴ τῶν Ἀσωμάτων· ὅτε διηρχόμην ἤρχισε νὰ σημαίνῃ ὁ κώδων· μὲ κατέλαβεν ἀνεξήγητος συγκίνησις· εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου ᾐσθάνθην εὐλαβῆ κατάνυξιν· ἄνθρωπός τις διερχόμενος ἔκαμε τὸν σταυρόν του· ἐγώ, σοῦ ὁμολογῶ, δὲν τὸν ἔκαμα· εἶμαι ἀκόμη ἀρκετὰ εὐρωπαῖος· ἀλλ' ᾐσθάνθην ἀκουσίαν τινὰ ὤθησιν, ᾐσθάνθην ὅτι οἱ ἄνθρωποι παρ' ὧν ἐκληρονόμησα τὴν ζωὴν ἐσταυροκοποῦντο ὅτε διήρχοντο πρὸ τῆς ἐκκλησίας, ὅτε ἐσήμαινεν ὁ ὄρθρος ἢ ὁ ἑσπερινός.

Σὲ ἀσπάζομαι.

Παρεπίδημος.

25. Δεκεμβρίου 1890.
6. Ἰανουαρίου 1891.

Ἀγαπητέ,

Αὐτήν τὴν στιγμὴν ἐπιστρέφω ἐκ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, τοῦ περικαλλεστάτου τῶν ἀθηναϊκῶν ναῶν, ὅπου παρέστην εἰς τὴν λειτουργίαν, καὶ ἤκουσα τὴν ἀληθῶς ὡραίαν ἁρμονίαν τοῦ καλλικελάδου χοροῦ.

Ἐν ᾧ προσπαθῶ νὰ φέρω τάξιν εἰς τὰς ἐκ τῶν Χριστουγέννων ἐντυπώσεις μου ὅπως σοὶ τὰς γράψω, ὁ νοῦς μου τρέχει, ἀγνοῶ διατί, εἰς τὸ Christmas day τοῦ ὁμιχλώδους Λονδίνου, εἰς τὰ ἀγγλικὰ ἐκεῖνα Χριστούγεννα, ὅπου εὑρέθημεν πρὸ δεκαετίας περίπου χωρὶς νὰ γνωρίζωμεθα καὶ ὅπου ἐσφίγξαμεν ἐγκαρδίως τὴν χεῖρά μας ὅταν αἴφνης ἀνεκαλύψαμεν ὅτι εἴμεθα συμπατριῶται. Ὁ νοῦς μου τρέχει εἰς τὴν διὰ πρασίνων κλάδων περιεστεμμένην οἰκίαν, εἰς τὸ δι' ὕσγης καὶ ἰξοῦ διακεκοσμημένον ἑστιατόριον. Ἐνθυμεῖσαι τὰ ἐπεισόδια εἰς τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ἀφορμὴν τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον καθ' ὃ ἔχουσι πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὸ δικαίωμα νὰ φιλήσωσιν ἐκεῖνον ὃν ἡ τύχη ἤθελε φέρῃ ὑπὸ τὸν ἱερὸν κλάδον, τὸν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἀνηρτημένον; Τί ἀνέλπιστος καὶ ἀνυπολόγιστος εὐτυχία παρουσιάζεται πολλάκις, ἀλλ' ἐνθυμεῖσαι τὴν ὑψηλὴν ὡς ταβανόξυλο καὶ ξηρὰν ἐκείνην γεροντοκόρην, ἥτις καταδεδικασμένη εἰς τὴν διὰ βίου παρθενίαν, ἐπωφελήθη πρὸς δυστυχίαν μας τὴν εὐκαιρίαν νὰ γευθῇ, δι' ἄκρων κἂν τῶν χειλέων, τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν;

Ἐνθυμεῖσαι καὶ τὴν μωλουμπουτίγκαν, τὴν ἐκ βοείου πάχους, τριμμάτων ἄρτου, κανέλας, ἀλεύρου, γαρυφάλλων, φλοιῶν πορτοκαλλίου καὶ κορινθιακῆς σταφίδος κατασκευαζομένην; Μὲ ποίαν ἐπισημότητα τὴν ποριέλουσεν ἡ οἰκοδέσποινα διὰ κονιάκ, καὶ μεθ' οἵας εὐλαβείας, προφέροντες τὴν καθιερωμένην εὐχήν, ἐλάμβανεν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τὸ ἀνῆκον μερίδιον!

Παρ' ἡμῖν, τοῖς ὀρθοδόξοις, τὰ Χριστούγεννα ἔχουσι θρησκευτικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα, οὐδ' εἶνε ἡ ἐπισημοτάτη οἰκογενειακὴ ἑορτή, ὡς παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς· ἡμεῖς δὲν συγκεντροῦμεν τὰ πάντα ἐν αὐτῇ· τὴν προσφορὰν καὶ ἀνταλλαγὴν δώρων, ἥτις εἶνε ἓν τῶν ὡραιοτάτων ἐπεισοδίων τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἐκτελοῦμεν τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους· κατ' ἐξοχὴν δὲ θρησκευτικὴν ἑορτὴν ἔχομεν τὴν Ἀνάστασιν, τὴν Λαμπρήν. Ἐν τούτοις τὰ Χριστούγεννα, εἶνε ἡ γλυκυτάτη, ἡ ποιητικωτάτη τῶν ἑορτῶν μας.

Ἐν ᾧ ἠκουον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ τὴν κατανυκτικὴν ἀκολουθίαν, τὸ μελῳδικὸν Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε, ὁρμητικὸν νᾶμα παιδικῶν ἀναμνήσεων ἀνέβλυσεν ἐν τῇ μνήμῃ μου. Ἐνεθυμήθην τὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ προπαρασκευάς, τὴν Χριστόπηταν, τὴν ὑπὸ τῆς μητρός μου ἀφύπνισιν τὰ μεσάνυκτα, τὴν μετάβασίν μας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐκρύωνα εἰς τὸ στασίδι τοῦ πατρός μου, ἐνεθυμήθην μὲ ποίαν ἀγαλλίασιν καὶ πόσον βροντοφώνως ἔλεγα τὸν Ἀπόστολον «Ἀδελφοί, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου». Δὲν ἐνόουν τί ποτε ἐξ ὅσων ἔλεγα, ἀλλ' οὔτε ᾐσθανόμην τὴν ἀνάγκην, τὸ κυριώτατον ἦτο ν' ἀναβοκαταβάζω τὴν φωνήν μου εἰς πᾶσαν τελείαν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ τέλος.

Ἀλλὰ συνέσχον τὸ εἰς ὀνειροπολήσεις τοῦ παρελθόντος πλανώμενον πνεῦμά μου, ὅτε ὁ διάκονος ἤρχι-

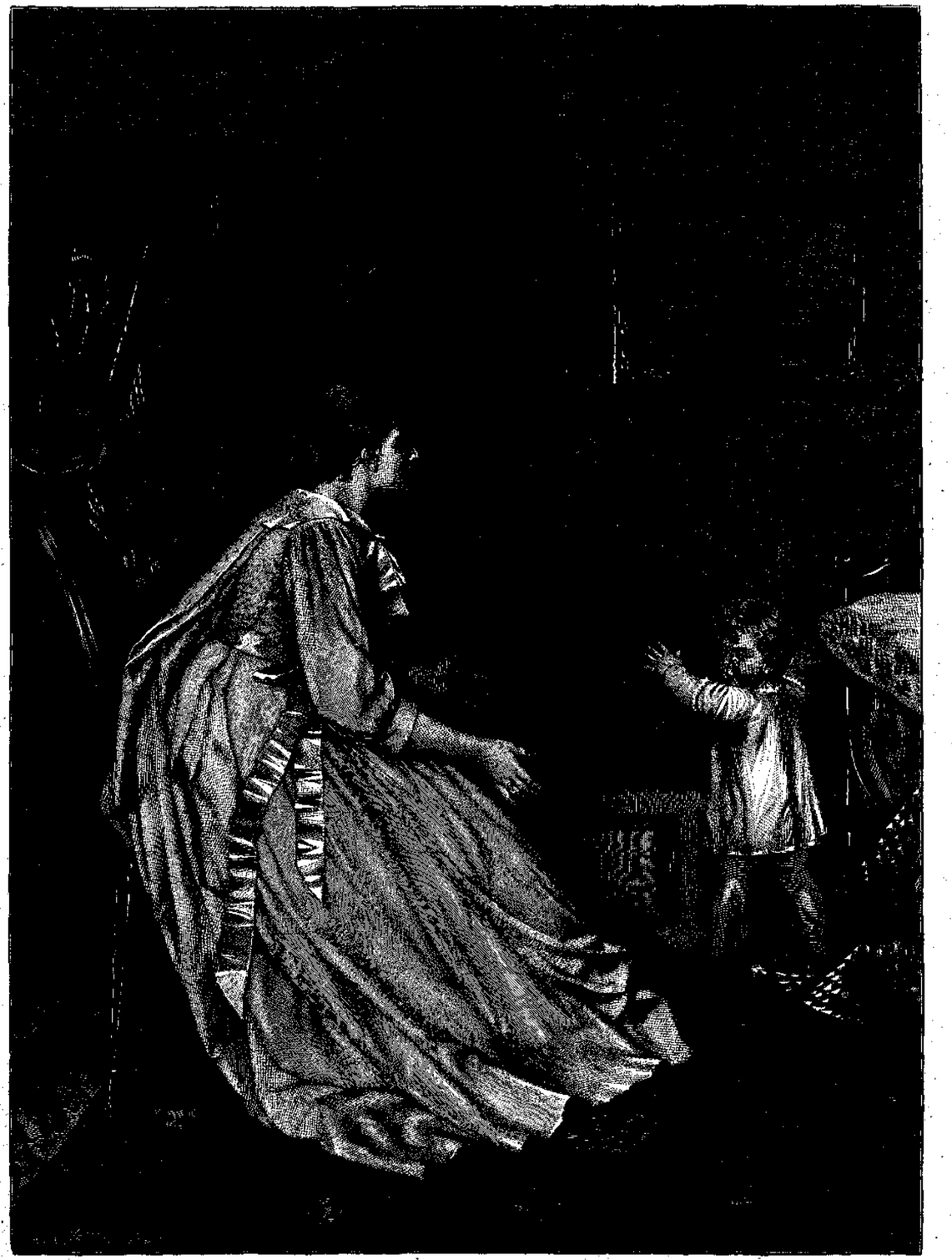

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΒΗΜΑ.
Κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Rob. Beyschlag.

δεν ἀπαγγέλλων ἐμμελῶς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὸ Εὐαγγέλιον.

Εἶχεν ἐκδοθῆ δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου «ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.» Ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ Μαρία ὡς καταγόμενοι ἐκ τοῦ γένους Δαυὶδ ἔπρεπε νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Βηθλεέμ· Ἐπεχείρησαν τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν καὶ ἔφθασαν περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ πολίχνιον. Ἡ Βηθλεὲμ ἦτο ὑπέρμεστος πλήθους, ἐπῆλθεν ἡ νὺξ καὶ οἱ κατάκοποι ὁδοιπόροι μὴ εὑρόντες ἄλλο κατάλυμα, εἰσῆλθον ὅπως διανυκτερεύσωσιν εἰς σπήλαιον κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πολιχνίου. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἡ δὲ Μαρία ἐσπαργάνωσε τὸ βρέφος καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῇ φάτνῃ, δι' ἔλλειψιν καλλιτέρας κοιτίδος.

Ἐπλησίαζε τὸ μεσονύκτιον, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἐκοιμῶντο. Ὀλίγοι ποιμένες μόνον ἠγρύπνουν ἀγραυλοῦντες. Αἴφνης ἐν τῇ βαθείᾳ νυκτὶ ἐπεφάνη ἐνώπιον αὐτῶν, μεθ' ὅλης τῆς οὐρανίας λαμπρότητος, Ἄγγελος Κυρίου, ἀμέσως δὲ περιέλαμψεν αὐτοὺς φαιδρὰ καὶ καταπληκτικὴ λαμπηδὼν, πρὸ τῆς ὁποίας ἐσκοτίσθησαν ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν τοὺς ποιμένας, ἀλλ' ὁ Ἄγγελος εὐηγγελίσατο αὐτοῖς τὸ μέγα ἄγγελμα. Ταὐτοχρόνως δὲ πλῆθος Ἀγγέλων ἐφάνη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀγγελικὸς αἶνος ἠκούσθη διὰ τῶν αἰθέρων: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.»

Οἱ ποιμένες ὡς συνῆλθον ἐκ τῆς καταπλήξεως ἔδραμον μετὰ σπουδῆς καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ σπήλαιον· ἐκεῖ εὗρον τὸ βρέφος ἐν τῇ φάτνῃ, ἐπλησίασαν μὲ βαθὺ σέβας καὶ προσεκύνησαν τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. Ἔπειτα ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὰ ποίμνιά των, δοξάζοντες τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἤκουσαν καὶ εἶδον. Διέδωκαν δὲ τὸ συμβεβηκὸς καὶ ἐθαύμαζον πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτό. Ἡ δὲ Μαρία συνετήρει πάντα τὰ ῥήματα τῶν ποιμένων καὶ ἐσκέπτετο περὶ αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ περιγράψω ποῖον ἄρρητον θέλγητρον, θέλγητρον κατανύγον με ἡδέως, εὑρίσκω εἰς τὴν ἀφελῆ αὐτὴν διήγησιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

* * *

Ἡ πόλις ἑορτάζει προφανῶς· τὰ καταστήματα εἶνε κλειστά, οἱ δὲ ὀλίγοι διαβάται φοροῦσιν ἑορτάσιμον στολήν· ἡ ζωὴ ἀφηρέθη ἀπὸ τῶν ὁδῶν καὶ συνεκεντρώθη εἰς τὸν οἶκον.

Τὴν παραμονήν, χθές, ἐπεκράτει μεγάλη κίνησις. Κέντρον δ' αὐτῆς ἦτο ἡ ἀγορά, ὅπου πυκνὸν συνέρρεε τὸ πλῆθος. Οἱ κρεοπῶλαι εἶχον διὰ βαρακίου κεκοσμημένα τὰ ἀπὸ τῶν ἁρπαγῶν ἀνηρημένα κρέατα. Ἐκεῖ χωρικοὶ ἢ χωρικαὶ ἐπώλουν ὄρνιθας, ἃς ἐψηλάφουν οἱ ἀγορασταὶ ὅπως ὑπὸ τὸ πτίλωμα ἐκτιμήσωσι τὸ πάχος αὐτῶν πρὶν διαπραγματευθῶσι τὴν τιμήν των· παρέκει Ναξιός τις μὲ ἐπτυγμένον φέσιον καὶ πλατεῖαν ἀναξυρίδα ἐπώλει μυζίθραν· καὶ οἱ μανάβηδες, οἱ πωληταὶ τῶν χορταρκῶν εἶχον πολλὴν ἐργασίαν. Μικροὶ ὀψοκομισταὶ κατάμεστον κάλαθον φέροντες ἐπ' ὤμων διέσχιζον τὰς ὁδοὺς μετακομίζοντες μέχρι τῶν ἀπωτάτων συνοικιῶν τὰ Χριστογεννιάτικα ψώνια.

Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων περιῆλθον τὰς ἀποκέντρους συνοικίας· ἐκεῖ διαφυλάττονται ἁγνὰ καὶ ἀπαραποίητα τὰ ἔθιμα, ἐκεῖ τηρεῖται ἀπαράβατος ὁ κώδιξ τῶν πατρίων καὶ ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία προπαρεσκευάζοντο νὰ ἑορτάσωσι μὲ τὴν καρδίαν των. Οἱ ἐν ταῖς στεναῖς ταύταις ὁδοῖς οἰκοῦντες, δι' οὓς ἡ ἐμφάνισις ἁμάξης εἰς τὴν συνοικίαν των ἀποτελεῖ γεγονὸς σπουδαῖον, ἐνήστευσαν τὸ σαρανταήμερον, ἐξωμολογήθησαν ὅπως κοινωνήσωσι· ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων δὲν εἶνε δι' αὐτοὺς ἡμέρα τοῦ ἔτους ὅπως αἱ ἄλλαι, ἀλλ' ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν κεφάλαιον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ βίου των. Ἐδῶ ὡραῖαι κόραι τοῦ λαοῦ ἐσφογγάριζον, ἄλλαι μὲ ἀνασκουμπωμένους βραχίονας ἐπήγαινον εἰς τὸν φοῦρνον τὸ ταψὶ μὲ τὸ χριστόψωμον· ἄλλη παρὰ τὴν γάστραν τοῦ βασιλικοῦ της καθημένη εἰς τὸ παράθυρον, προσήλου τοὺς ὡραίους της ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ραψίματός της, τὸ ὁποῖον ἐπείγετο νὰ τελειώσῃ, εὑρίσκουσα καιρὸν νὰ ῥίπτῃ κᾶπου κᾶπου καὶ κανὲν βλέμμα εἰς τὴν ὁδόν.

Ὁμιλὸς ἐκ ζωηρῶν παιδίων ἐπλησίασεν εἰς θύραν οἰκίσκου, ὅπου ἵστατο μία γραῖα.

— Νὰ τὰ ποῦμε, κυρὰ Ἀλέξαινα;

— Νὰ τὰ πῆτε, παιδάτσα μου!

Τὰ «τὰ» αὐτὰ ἦσαν τὰ καλήμερα. Τὰ καλήμερα ἐψάλησαν χθὲς ἀνὰ τὴν πόλιν ὑπὸ μικρῶν καὶ μεγάλων, δι' ἐμπνευστῶν ὀργάνων, δι' ἁρμόνικας, διὰ ταρμπούκας διὰ σουραυλίου, διὰ τυμπάνου. Οἱ ἀμείλικτοι βασανισταὶ τῶν ὤτων εἰσήρχοντο ὅπου εὕρισκον θύραν, εἰς τὰς οἰκίας, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ καταστήματα, καὶ ἄνευ προειδοποιήσεως ἤρχιζον τὸ φοβερὸν των μέλος· πολλάκις ὁ οἰκοδεσπότης ἢ ὁ καταστηματάρχης τοῖς ἔδιδε ὅσον γρηγορώτερα ἠδύναντο τὸ ψαλτικὸν διὰ νὰ τοὺς ξεφορτωθῇ, κᾶποτε ὅμως τοὺς ἀπέπεμπον αἱ ὀργίλαι φωναὶ ἰδιοτρόπου τινὸς ἢ κακῆς γεροντοκόρης· αἱ συνοδεῖαι αὗται διήλαυνον τὰς ὁδοὺς καὶ εἰσήλαυνον εἰς τὰς θύρας μετὰ πελωρίων φανταστικῶν, πολυχρώμων φανῶν, παριστώντων πύργους, πλοῖα, σιδηροδρόμους κτλ.

Ἐκ τοῦ παραθύρου μου ἀκούω μελῳδικοὺς τόνους· εἶνε ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς ἐν τῇ Πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος· κλείω τὴν ἐπιστολήν μου, καὶ τρέχω ν' ἀναμιχθῶ μετὰ τοῦ πλήθους τοῦ βαδίζοντος ἐν τῇ Πλατείᾳ.

Παρεπίδημος.

ΕΑΡΙΝΑ ΚΥΜΑΤΑ.

Μυθιστόρημα ὑπὸ **ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΕΝΙΕΦ.**

(Συνέχεια.)

«Δὲν θέλω νὰ μὲ ἰδοῦν, διότι ἀμέσως ἔρχονται ὅλοι ἐδῶ ἐπάνω τρεχάτου» εἶπε καὶ παρεκάλεσε τὸν Σανὶν νὰ καθίσῃ πλησίον της μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν αἴθουσαν τῶν θεατῶν, οὕτως ὥστε τὸ θεωρεῖον θὰ ἐφαίνετο κενόν.

Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιζε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ «Γάμου τοῦ Φιγαρώ» .. Ἡ αὐλαία ἐσηκώθη, ἡ παράστασις ἤρχισε.

Παριστάνετο ἓν ἐκ τῶν ἀναριθμήτων ἐκείνων δραματικῶν προϊόντων, ἐν οἷς γραμματισμένοι μὲν ἀλλὰ χωρὶς ταλέντο, εἰς ἐκλεκτὴν μὲν ἀλλ' ἄψυχον καὶ ἄχρουν γλῶσσαν, μετ' ἐπιμελείας μὲν ἀλλ' ἄνευ δεξιότητος φέρουσιν εἰς πέρας «βαθεῖάν» τινα ἢ «παραξικάρδιον» ἰδέαν, παριστάνουσι μίαν ἐκ τῶν καλουμένων τραγικῶν συγκρούσεων καὶ παράγουσι ἀνίαν καὶ πλῆξιν, ἥτις ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἀσιατικὴ πλῆξις — ὅπως ὑπάρχει καὶ ἀσιατικὴ χολέρα.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα διήκουσε μεθ' ὑπομονῆς τὸ ἥμισυ τῆς πρώτης πράξεως· ἀλλ' ὅτε ὁ πρωταγωνιστής, ὁ καλούμενος «πρῶτος ἐραστής», ἀνεκάλυψε τὴν προδοσίαν τῆς ἐρωμένης του, . . . ὅτε ἐστήριξε τὰς συνεσφαιρωμένας χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους του, καὶ εἶτα, μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐξέχοντας καὶ ἀποτελοῦντας ὀξείας γωνίας, ἤρχισε νὰ γαυγίζῃ ἀπαράλλακτα ὡσὰν σκύλλος — τότε πλέον ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἔχασε πᾶσαν ὑπομονήν.

«Ὁ ἀθλιώτερος Γάλλος ἠθοποιὸς εἰς τὴν ἀθλιωτέραν καὶ μικροτέραν πόλιν μιᾶς ἐπαρχίας παίζει καλήτερα καὶ φυσικώτερα παρὰ ἡ πρῶτη γερμανικὴ ἐξοχότης,» εἶπεν ἀγανακτοῦσα καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄπισθεν δωμάτιον. «Καθίσατε ἐδῶ,» εἶπε πρὸς τὸν Σανὶν καὶ ἐκτύπησε μὲ τὴν χεῖρα τὸ πλησίον της μέρος τοῦ σοφᾶ. «Καθίσατε νὰ μιλήσουμε λιγάκι μόνοι μας.»

Ὁ Σανὶν ὑπήκουσε.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα τὸν παρετήρει.

«Εἰσθε ὑπάκουος καὶ μαλακὸς σὰν τὸ μετάξι, ὡς βλέπω! Ἡ γυναῖκά σας θὰ ζῇ πολὺ εὐχαριστημένη μαζῆ σας. Αὐτὸς ὁ παλλιάτσος», προσέθηκε δεικνύουσα μὲ τὸ ῥιπίδιον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ εἰσέτι ὁλολύζοντος ἠθοποιοῦ (ὁ ὁποῖος ὑπεκρίνετο τὸ πρόσωπον οἰκοδιδασκάλου), «μοῦ ἐνθυμίζει τὴν νεότητά μου. Καὶ ἐγὼ ἤμουνα ἐρωτευμένη εἰς τὸν δάσκαλόν μου. Ἤτανε ἡ πρώτη μου — ὄχι, ἦταν ἡ δευτέρα μου ἀγάπη. Τὴν πρώτη φορὰ ἐρωτεύθηκα ἕνα δόκιμον τοῦ μαναστηρίου τοῦ Δὸν. «Ἤμουν τότε δώδεκα χρονῶν. Τὸν ἔβλεπα μόνον τὴν κυριακή. Ἐφοροῦσε ἕνα βελουδένιο ράσο, ἐμοσχόμυριζότανε μὲ νερό τῆς λεβάντας καὶ ἔλεγε: «Μπαρντὸν, ἐξκουζέ!» εἰς τὰς κυρίας, ὅταν ἐντρυμονότουνε μὲ τὸ θυνιατὸ μέσα στὸ πλῆθος. Ποτὲ δὲν ἐσήκωνε τὰ βλέμματά του καὶ εἶχε τσίνορα — γειὰ κυτάξετε! τόσο μακρυά!»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὸν Σανὶν πόσον μακραὶ ἦσαν αἱ βλεφαρίδες τοῦ δοκίμου, ἐστήριξε τὸν ὄνυχα τοῦ ἀντίχειρος ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ μικροῦ δακτύλου. «Ὁ δάσκαλός μου ὠνομάζετο — Monsieur Gaston. Πρέπει νὰ ξεύρετε πῶς ἦτον φοβερὰ προκομμένος καὶ αὐστηρὸς ἄνθρωπος — ἦτον Ἐλβετός — καὶ εἶχε τόσο ζωηρὸ πρόσωπο! Γένεια κατάμαυρα σὰν τὴν πίσσα, ἑλληνικὰ χαρακτηριστικά, καὶ χείλια, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἀπὸ σίδερο φτιασμένα μὲ τὴ σμίλη! Καὶ σε τὶ φόβο ποῦ τὸν εἶχα! Εἶνε ὁ μόνος ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ποτὲ ἐφοβήθηκα εἰς ὅλη μου τὴ ζωή. Αὐτὸς ἦτο καὶ ὁ παιδαγωγὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὁ ὁποῖος ὀστερώτερα ἀπέθανε . . . ἐπνίγηκε. Μία Ἀθιγγάνα μοῦ ἐπροφήτευσε μιὰ φορά, ὅτι κ' ἐγὼ θὰ πεθάνω ἀπὸ βίαιο θάνατο — ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι ἀνοησίαι. Δὲν πιστεύω σε τέτοια πράμματα. Φαντασθῆτε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν Ἱππόλυτο Σίδωριτς μὲ τὸ μαχαῖρι 'ς τὸ χέρι!»

Μπορεῖ κανεὶς καὶ χωρὶς μαχαῖρι νὰ πεθάνῃ ἀπὸ βίαιο θάνατο» παρετήρησεν ὁ Σανίν.

«Αὐτὰ εἶναι ὅλα ἀνοησίαι! Εἴσθαι δεισιδαίμων; Ἐγὼ δὲν εἶμαι καθόλου. Κ' ἔπειτα: ὅτι εἶνε γραμμένο γιὰ τὸν καθένα, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀποφύγῃ. Ὁ κύριος Γαστὼν ἑκατοικοῦσε 'ς τὸ σπίτι μας· τὸ δωμάτιόν του εὑρίσκετο ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ ἰδικοῦ μου. Συνέβαινε πολλάκις νὰ ἐξυπνῶ τὴν νύκτα καὶ νὰ τὸν ἀκούω περιπατοῦντα εἰς τὸ δωμάτιόν του — ἐπλάγιαζε πολὺ ἀργὰ — καὶ τότε μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ σπάσῃ ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὸν σεβασμὸν — ἢ ἀπὸ οἷον δήποτε ἄλλο αἴσθημα. Ὁ πατέρας μου μόλις ἤξευρε νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ γράφῃ, εἰς ἡμᾶς ὅμως ἔδωκε καλὴν ἀνατροφήν. Ξεύρετε ὅτι γνωρίζω καὶ λατινικά;»

«Σεῖς; λατινικά;»

«Μάλιστα — ἐγώ. Ὁ κύριος Γαστὼν μοῦ τὰ ἐδίδαξε. Ἐδιάβασα μαζῆ του ὅλην τὴν Αἰνειάδα. Πολὺ βαρετὸ πρᾶμμα αὐτὴ ἡ Αἰνειάς — ἀλλ' ὑπάρχουν ὡραῖα μέρη εἰς αὐτήν. Ἐνθυμεῖσθε τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὁποῦ ἡ Διδὼ καὶ ὁ Αἰνείας εἰς τὸ δάσος . . . ;»

«Ναί, ναί, τὸ ἐνθυμοῦμαι» εἶπεν ὁ Σανὶν ταχέως.

Εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ λησμονημένα τὰ λατινικά του καὶ περὶ τῆς Αἰνειάδος εἶχεν ἀμυδροτάτην ἰδέαν.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα τὸν ἐκύτταζε κατὰ τὴν συνήθειάν της ὀλίγον τι πλαγίως καὶ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

«Δὲν πρέπει ὅμως νὰ φαντάζεσθε ὅτι εἶμαι πολὺ πεπαιδευμένη. Ἀχ, Θεέ μου, καθόλου! Δὲν εἶμαι πεπαιδευμένη, δὲν ἔχω δὲ καὶ κανένα ταλέντο. Μόλις εἰμπορῶ νὰ γράφω — τῇ ἀληθείᾳ! Δὲν μπορῶ νὰ ἀναγνώσκω μεγαλοφώνως, δὲν ξεύρω νὰ παίζω πιάνο, δὲν ξεύρω νὰ ἰχνογραφῶ, δὲν ξεύρω νὰ ῥάφω — δὲν ξεύρω τίποτε, Ἔτσι, τώρα μὲ γνωρίζετε — τώρα ξεύρετε, ποία εἶμαι!»

Ἐξέτεινε τοὺς βραχιονάς της.

«Σᾶς διηγοῦμαι ὅλ' αὐτὰ» ἐξηκολούθησε λέγουσα «πρῶτον διὰ νὰ μὴν ἀκούετε ἐκεῖνον τὸν ἀνόητον» — (καὶ ἔδειξε πρὸς τὸ μέρος τῆς σκηνῆς, ὅπου ἀντὶ ἑνὸς ἠθοποιοῦ ὠλόλυζε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην μία ἠθοποιὸς ἔχουσα τοὺς ἀγκῶνας προτεταμένους) — «καὶ δεύτερον διότι σᾶς εἶμαι τώρα ὀφειλέτις: Σεῖς μοῦ διηγήθητε χθὲς περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σας.»

«Μὲ παρεκαλέσατε νὰ σᾶς τὰ διηγηθῶ,» παρετήρησεν ὁ Σανίν.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα μετεστράφη ἐξαίφνης πρὸς αὐτόν.

«Καὶ δὲν ἐνδιαφέρεσθε καθόλου νὰ μάθετε, ποίας λογῆς γυναῖκα εἶμαι ἐγώ; Ἄλλως τε δὲν μοῦ φαίνεται καθόλου παράδοξον αὐτὸ» προσέθηκεν, ἀνακλινομένη συγχρόνως ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων ἅτινα εὑρίσκοντο ὄπισθέν της ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. «Ἕνας ἄνδρας, ὁ ὁποῖος ἑτοιμάζεται νὰ 'πανδρευθῇ, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἔρωτα, ἀκριβῶς μετὰ μίαν μονομαχίαν — πῶς εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐνδιαφέρον δι' ἄλλο τι;!»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἔγεινε σκεπτικὴ καὶ ἤρχισε μὲ τοὺς ὀλίγον τι μεγάλους ἀλλὰ κανονικοὺς καὶ χιονολεύκους ὀδόντας της νὰ δάκνῃ ἐλαφρῶς τὴν λαβὴν τοῦ ῥιπιδίου της.

Καὶ ὁ Σανὶν ἐσθάνετο ὡς νὰ ἀνέβαινε πάλιν εἰς τὴν κεφαλήν του ὁ ἀτμὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἀπὸ τῆς χθὲς ἐκράτει σχεδὸν αἰχμαλώτους ὅλας του τὰς αἰσθήσεις.

Ἡ συνδιάλεξίς των διεξήγετο μετὰ φωνῆς τεταπεινωμένης, σχεδὸν ψιθυριζούσης, τοῦθ' ὅπερ ἐνέβαλλε τὸν Σανὶν εἰς ὀργὴν καὶ ἀνησυχίαν . . .

Πότε θὰ λάβουν ἕνα τέλος ὅλ' αὐτά;

Αἱ ἀσθενεῖς φύσεις οὐδέποτε θέτουν αὐταὶ πέρας εἰς οὐδὲν πρᾶγμα — ἀλλὰ περιμένουν πάντοτε τὸ τέλος νὰ ἔλθῃ ἀφ' ἑαυτοῦ.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπταρύσθη κάποιος ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὸ πτάρνυσμα τοῦτο ἦτο προδιατεταγμένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, ἀπετέλει δὲ τὸ «κωμικὸν στοιχεῖον» τοῦ δράματος. Ἄλλα κωμικὰ στοιχεῖα δὲν ἐμπεριεῖχε βεβαίως τὸ δρᾶμα· ἀλλ' οἱ θεαταὶ ἠρκέσθησαν μὲ αὐτὸ μόνον τὸ «Momentum» καὶ ἐγέλασαν.

Ὁ γέλως οὗτος ἠρέθισε καὶ τὸν Σανίν.

Εἶχε στιγμάς. καθ' ἃς ἀπολύτως δὲν ἤξευρε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἂν ἦτο ὀργισμένος ἢ εὔθυμος, ἂν εἶχε πλῆξιν καὶ ἀνίαν ἢ διασκέδασιν καὶ εὐχαρίστησιν. Ὤ, ἂν τὸν ἔβλεπεν ἡ Τζέμμα!

* * *

«Πραγματικῶς, εἶνε παράδοξον» εἶπεν ἐξαίφνης ἡ Μαρία Νικολάγεβνα «Αἴφνης παρουσιάζεται ἕνας ἄνθρωπος καὶ σᾶς λέγει μὲ τὸ ἡσυχώτερον ὕφος τοῦ κόσμου: ἑτοιμάζομαι νὰ πανδρευθῶ· ἐνῷ κανένας ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ πῇ μὲ ἡσυχίαν: ἑτοιμάζομαι νὰ πέσω 'ς τὴ θάλασσα· καὶ ὅμως τί διαφέρει τὸ ἕν ἀπὸ τὸ ἄλλο; Πραγματικῶς, εἶνε παράδοξον.»

Ὁ Σανὶν ἐξωργίσθη.

«Ἡ διαφορὰ εἶνε μεγάλη, Μαρία Νικολάγεβνα! Μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν φοβοῦνται καθόλου νὰ ῥιφθοῦν 'ς τὴ θάλασσα — διότι ξεύρουν νὰ κολυμβοῦν. Κ' ἔπειτα . . . ὅσον ἀφορᾷ τὸ παράδοξον εἰς μερικὰ συνοικέσια . . . μιὰ φορὰ κ' ἐπέσαμε 'ς αὐτὴν τὴν ὁμιλία . . . »

Ὁ Σανὶν ἐσώπησεν αἴφνης καὶ ἐδάγκασε τὰ χείλη του.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἐκτύπησε τὴν παλάμην της μὲ τὸ ριπίδιόν της.

«Ἐξακολουθεῖτε δά, Δημήτρι Παύλοβιτς, ἐξακολουθεῖτε, παρακαλῶ — ξέρω τί θέλετε νὰ 'πῆτε: «Μιὰ φορὰ κ' ἐπέσαμε 'ς αὐτὴν τὴν ὁμιλία, εὐγενεστάτη κυρία Μαρία Νικολάγεβνα Πολοσώφ,» ἠθέλετε νὰ 'πῆτε, «καὶ τί παραδοξότερον πρᾶγμα εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ παρὰ τό ἰδικόν σας συνοικέσιον . . . γνωρίζω δὰ πολὺ καλὰ τὸν ἄνδρα σας, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἤμαστε παιδιά!» αὐτὸ ἠθέλετε νὰ μοῦ πῆτε σεῖς, σεῖς ποῦ ξέρετε νὰ κολυμβᾶτε!»

«Μὲ συγχωρεῖτε,» ἤρχισε λέγων ὁ Σανὶν . . .

Δὲν εἶν' ἔτσι ὅπως λέγω; Δὲν εἶν' ἔτσι; ἐπανελάμβανεν ἡ Μαρία Νικολάγεβνα μετὰ ζέσεως. «Κυττάζετέ με 'ς τὸ πρόσωπο καὶ πέτε μου ἂν δὲν σᾶς ἐννόησα!»

Ὁ Σανὶν δὲν ἤξευρε ποῦ νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματα.

«Καλὰ λοιπὸν, ἔχετε δίκαιον . . . ἀφοῦ τὸ θέλετε ἀπολύτως» εἶπεν ἐπὶ τέλους.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

«Γειά ἰδέτε! ! ! ! Καὶ δὲν ἐρωτᾶτε οὔτε κἄν, ἐσεῖς ποῦ ξεύρετε νὰ κολυμβᾶτε, ποῖος ἦτον ὁ λόγος ἐνὸς τοιούτου διαβήματος, ἐκ μέρους μιᾶς γυναικός, ἡ ὁποία οὔτε πτωχὴ εἶνε, οὔτε ἀνόητη οὔτε ἄσχημη . . , Αὐτὸ δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει ἴσως καθόλου· ἀδιάφορον. Ἐγὼ ὅμως θὰ σᾶς ἐξηγήσω αὐτὸν τὸν λόγον, ὄχι τώρα, ἀλλ' ἅμα τελειώσῃ τὸ πρῶτον διάλειμμα τῆς παραστάσεως. Φοβοῦμαι ἀκατάπαυστα, μὴ ἔλθῃ κανένας 'ς τὸ θεωρεῖο μας . . . »

Μόλις ἡ Μαρία Νικολάγεβνα εἶχε προφέρῃ τὰς λέξεις ταύτας, ὅτε πραγματικῶς ἠνεώχθη ὀλίγον τι ἡ ἔξω θύρα καὶ ἐπρόβαλεν εἰς τὸ θεωρεῖον ἐρυθρά τις κεφαλή, στίλβουσα ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος, νεαρὰ μὲν εἰσέτι ἀλλ' ἤδη ἐστερημένη ὀδόντων, κεκοσμημένη μὲ μακρὰν καὶ λείαν κόμην, μὲ βαθὺς πρὸς τὰ κάτω κρεμαμένην ῥῖνα, μὲ μεγάλα ὦτα νυκτερίδος, μὲ χρυσόγυρον διόπτραν πρὸ τῶν περιέργων καὶ ἀμβλυωπῶν ὀφθαλμῶν ἐστερεωμένην διὰ χρυσῶν συρμάτων ὄπισθεν τῶν ὤτων, καὶ μὲ ἑτέραν διόπτραν ἐπὶ τῆς ῥινὸς ἔμπροσθεν τῆς πρώτης. Ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστράφη τῆδε κακεῖσε περισκοποῦσα, παρετήρησεν αἴφνης τὴν Μαρίαν Νικολάγεβναν, ἤρχισε βλακωδῶς νὰ μειδιᾷ καὶ ἔνευσε πρὸς αὐτὴν . . . Ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐφανερώθη λαιμὸς μὲ χονδρὰς ἐξωγκωμένας φλέβας καὶ ἐγίνετο ὁλονὲν μακρότερος . . .

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἤρχισε νὰ τινάσσῃ τὸ μανδήλιόν της ὡς νὰ ἤθελε ν' ἀποσοβήσῃ ὀχληράν τινα μυῖαν.

«Δὲν εἶμαι 'ς τὸ σπίτι, κύριε Π . . . . ! Δέν εἶμαι ἐδῶ . . . 'στὸ καλό! ἐμπρός! γρήγορα!»

Ἡ κεφαλὴ προσέλαβεν ἔκφρασιν ἐκπλήξεως, ἤρχισε νὰ μειδιᾷ βεβιασμένως, εἶπε — μὲ λυγμὸν δανεισμένον ἀπὸ τὸν Λίσστ, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας εἶχεν ἐρπύσῃ ποτὲ ὁ κάτοχος τῆς κεφαλῆς — «Πολὺ καλά, πολὺ καλά!» καὶ ἠφανίσθη.

«Τί ὑποκείμενον ἦτον αὐτό;» ἠρώτησεν ὁ Σανίν.

«Αὐτός; ἦτο ὁ ἐπικριτὴς τοῦ θεάτρου τῆς Βειοβάδης. Ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων εἴτε μισθωτὸς δοῦλος, ὅπως θέλετε. Ἐπὶ τοῦ παρόντος λαμβάνει τὸν μισθόν του ἀπὸ τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου, διὰ τοῦτο εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐπαινῇ τὰ πάντα καὶ νὰ ἐμπίπτῃ εἰς ἐκστασιν διὰ κάθε πρᾶγμα· ἐνδομύχως ὅμως εἶνε γεμᾶτος χολή, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ τὴν δείξῃ. Εἶνε φοβερὸς κορκοσούρης. Φοβοῦμαι μήπως τρέξῃ ἀμέσως εἰς ὅλα τὰ σπίτια νὰ διηγηθῇ ὅτι μὲ εἶδε ἐδῶ· Ἐν τούτοις, τί με μέλει;!»

Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιξε ἕνα Βάλτσερ, ἡ αὐλαία ἐσηκώθη πάλιν . . . . Καὶ αἱ σωματικαὶ διαστροφαὶ καὶ οἱ ὁλολυγμοὶ ἤρχισαν ἐκ νέου ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

«Λοιπόν,» ἤρχισε λέγουσα ἡ Μαρία Νικολάγεβνα, καὶ ἐκάθισε πάλιν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. «Ἀφοῦ ἅπαξ κατεδικάσθητε ὑπὸ τῆς τύχης νὰ ἔλθετε ἐδῶ καὶ νὰ μοῦ κάνετε συντροφιά, ἀντὶ νὰ θερμαίνεσθε εἰς τὸ μειδίαμα τῆς ἐρωμένης σας — μὴ περιστρέφετε οὕτω πως τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ προσέχετε μόνον νὰ μὴ θυμώνετε — σᾶς ἐννοῶ πληρέστατα καὶ δι' αὐτὸ μάλιστα σᾶς ὑπεσχέθην, νὰ σᾶς ἀποδώσω ὅσον τάχιστα ὅλην σας τὴν ἐλευθερίαν — ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν πρέπει ν' ἀκούσετε τὴν ἐξομολόγησίν μου. Θέλετε νὰ μάθετε, τί ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα;»

«Τὴν ἐλευθερίαν» εἶπεν ὁ Σανίν.

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἔθηκε τὴν χεῖρά της εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Σανίν.

«Ναί, Δημήτρι Παύλοβιτς,» ἀπήντησεν ἐκείνη μετ' ἰδιαιτέρας ἐμφάσεως καὶ ἡ φωνή της ἐμαρτύρει ἀναμφίβολον εἰλικρίνειαν καὶ σπουδαιότητα. «Ναί, τὴν ἐλευθερίαν — πρὸ παντὸς καὶ ὑπὲρ πάν ἄλλο. Καὶ δὲν πιστεύετε, ὅτι καυχῶμαι δι' αὐτό; — δὲν εἶνε ἄξιον καυχήσεως — ἀλλὰ τοιαύτη εἶμαι, τοιαύτη ἤμουν πάντοτε καὶ τοιαύτη θὰ μείνω μέχρι θανάτου. Κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν ἐγνώρισα βεβαίως πάρα πολλὰ ἐκ τῆς δουλείας καὶ ὑπέφερα πάρα πολὺ ὑπὸ τὸ βάρος της. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ διδάσκαλός μου ὁ κύριος Γασσὼν συνετέλεσε πολύ, εἰς τὸ νὰ ἀνοιχθοῦν οἱ ὀφθαλμοί μου. Τώρα ἐννοεῖτε ἴσως, διατί ὑπανδρεύθηκα τὸν Ἱππόλυτον Σίδωριτς Πολοσώφ: ἐνωμένη μαζῆ του εἶμαι ἐλεύθερη, ἐλεύθερη ὅπως ὁ ἀέρας, ὅπως ὁ ἄνεμος . . . Καὶ αὐτὸ τὸ ἤξευρα πρὸ τοῦ γάμου μου, — ἤξευρα ὅτι ὡς σύζυγός του θὰ ἦμην ἐλευθέρα ὡσὰν ἕνας κοζάκος!»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἐσιώπησε καὶ ἔρριψε κατὰ μέρος τὸ ριπίδιόν της.

«Θέλω νὰ σᾶς εἰπῶ ἀκόμα κάτι τί: δὲν περιφρονῶ καθόλου τὰς σκέψεις καὶ τοὺς συλλογισμούς . . . ἀπ' ἐναντίας, μὲ διασκεδάζουν μάλιστα λιγάκι, ἐκτὸς δὲ τούτου, πρὸς τί ἔχομεν τὸν νοῦν καὶ τὸ λογικὸν παρὰ διὰ νὰ σκεπτώμεθα; ἀλλὰ διὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεών μου δὲν ἔρχομαι ποτὲ εἰς λογισμούς, καὶ ἐν ἀνάγκῃ, δὲν φείδομαι τοῦ ἑαυτοῦ μου — ὄχι τόσον πολὺ — καὶ πρὸς τί νὰ φείδωμαι; Ἔχω μίαν παροιμίαν, τὴν ἑξῆς: «Cela ne tire pas à conséquences.» Δὲν ἤξεύρω πῶς εἰμπορεῖ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ῥωσσικήν. Καὶ πραγματικῶς, τί «tire à conséquence?»

Ἐδῶ κάτου κανεὶς δὲν θὰ ζητήσῃ λόγον τῶν πράξεών μου· ἐκεῖ δὲ (καὶ ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου πρὸς τὸν οὐρανόν), «ἐκεῖ . . . ἐκεῖ μποροῦν νὰ μὲ κάμουν ὅ τι θέλουν. Ὅταν θὰ δικασθῶ ἐκεῖ, ἐγὼ δὲν θὰ εἶμαι πλέον ἐγώ. Ἀλλὰ μὲ ἀκοῦτε τοὐλάχιστον; ὡς φαίνεται, σᾶς εἶνε βαρετὰ τὰ λόγια μου;»

Ὁ Σανὶν ἐκάθητο κεκλιμένην ἔχων τὴν κεφαλήν. Τώρα ἐξαίφνης ἠνώρθωσεν αὐτήν.

«Δὲν μοῦ εἶναι καθόλου βαρετά, Μαρία Νικολάγεβνα, καὶ σᾶς ἀκούω μὲ τὸ μεγαλήτερον ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου. Μόνον — πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω — μόνον προσπαθῶ εἰς μάτην νὰ ἐννοῆσω, διατί μου διηγεῖσθε δλ' αὐτά!»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἐπληησίασεν ὀλίγον τι πρὸς αὐτόν.

«Προσπαθεῖτε εἰς μάτην νὰ τὸ ἐννοήσετε; . . . Εἴσθε λοιπὸν τόσον ὀλίγον ὀξυδερκής, ἢ τόσον πολὺ — μετριόφρων;»

Ὁ Σανὶν ὑψωσεν ἔτι μᾶλλον τὴν κεφαλήν.

«Σᾶς διηγοῦμαι δλ' αὐτά,» ἐξηκολούθησεν ἡ Μαρία Νικολάγεβνα μὲ ἡσυχον ὕφος, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν ἀντιπεκρίνετο ἐντελῶς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου της, «Σᾶς διηγοῦμαι δλ' αὐτά, διότι μοῦ ἀρέσκετε πολύ· ναί, δὲν πρέπει νὰ θαυμάζετε· δὲν τὸ λέγω χάριν ἀστειότητος· καὶ διότι, ἀφοῦ ἅπαξ σᾶς ἐγνώρισα, θὰ μοῦ ἦτο δυσάρεστον νὰ σκέπτωμαι, ὅτι ἐλάβετε κακὴν ἐντύπωσιν ἐκ μέρους μου — ἢ μᾶλλον οὔτε κἂν κακὴν: αὐτὸ θὰ μοῦ ἦτο ἀδιάφορον — ἀλλ' ἐσφαλμένην. Δι' αὐτὸ σᾶς ἔφερα ἐδῶ, δι' αὐτὸ κάθομαι ἐδῶ μόνη μαζῆ σας, δι' αὐτὸ ὁμιλῶ μαζῆ σας τόσον εἰλικρινῶς . . . Ναί, εἰλικρινῶς. Δὲν ψεύδομαι. Καὶ . . . , Δημήτρι Παύλοβιτς, ἔχω πληρεστάτην συνείδησιν καὶ γνῶσιν, ὅτι εἶσθε εἰς μίαν ἄλλην ἐρωτευμένος καὶ ὅτι θέλετε νὰ τὴν νυμφευθῆτε . . . Κρίνατε λοιπὸν ἐπιεικῶς καὶ δικαίως τὴν ἀριλοκέρδειαν καὶ ἀμεροληψίαν μου! Ἄλλως τε θὰ εἴχετε ἐδῶ μίαν ὡραίαν εὐκαιρίαν, νὰ εἰπῆτε καὶ σεῖς: «Cela ne tire pas à conséquence!»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἤρχισε νὰ γελᾷ, αἴφνης ὅμως διέκοψε τὸν γέλωτα καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος, ὡσανεὶ ἡσθάνθη ἑαυτὴν προσβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἰδίων της λόγων, καὶ οἱ συνήθως τοσοῦτον εὔθυμοι καὶ προκλητικοὶ ὀφθαλμοί της προσέλαβον ἔκφρασιν αἰδημοσύνης, μάλιστα δὲ καὶ θλίψεως.

»Ὦ, τί φεῖδι, τί φεῖδι,» εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Σανίν, «ἀλλὰ τί ὡραῖο φεῖδι!»

«Δότε μου τὴν διόπτραν μου» εἶπεν αἴφνης ἡ Μαρία Νικολάγεβνα, «ἔχω περιέργεια νὰ ἰδῶ ἂν αὐτὴ ἡ primadonna εἶνε πραγματικῶς τόσον ἄσχημη, ὅσον φαίνεται. Τῇ ἀληθείᾳ, κοντεύω νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ διευθυντῆς τὴν ἐπῆρε 'ς τὸν θιασόν τον μόνον καὶ μόνον διὰ ἠθικοὺς λόγους — διὰ νὰ χαλιναγωγῇ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν νέων.»

Ὁ Σανὶν ἔδωκεν αὐτῇ τὴν διόπτραν τοῦ θεάτρου. Ἐνῶ ἐλάμβανεν αὐτὴν ἡ Μαρία Νικολάγεβνα, ἔψαυσε ταχέως καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθήτως μὲ ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας τοὺς δακτύλους τοῦ Σανίν.

«Μὴν εἶσθε δὰ τόσον σκυθρωπός,» ἐψιθύρισεν αὐτῷ μειδιῶσα. «Νὰ σᾶς εἰπῶ; εἶνε ἀδύνατον νὰ μὲ θεσμεύσῃ κανείς, ἀλλὰ κ' ἐγὼ δὲν δεσμεύω κανένα. Ἀγαπῶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ δὲν ἀναγνωρίζω

καμμίαν ὑποχρέωσιν — ἀλλὰ ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτό μου. Καὶ τώρα τραβηχθῆτε λιγάκι παρέκει, κι' ἂς ἀκούσωμε τὸ δρᾶμα.»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα κατηύθυνε τὴν διόπτραν της πρὸς τὴν σκηνήν, ὁ δὲ Σανὶν παρετήρει ὡσαύτως ἐκεῖ. Πλησίον αὐτῆς καθήμενος ἐν τῷ σκιόφωτι τοῦ θεωρείου καὶ ἀκουσίως τὸ θερμὸν ἄρωμα τοῦ σπαργῶντος αὐτῆς σώματος εἰσπνέων, ἀνελογίζετο ἐπ' ἴσης ἀκουσίως ὅλα ὅσα εἶχεν ἀκούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς τὴν ἑσπέραν ταύτην — καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὰς τελευταίας στιγμάς.

40.

Ἡ παράστασις διήρκει εἰσέτι περισσότερον τῆς μιᾶς ὥρας, ἀλλ' ἡ Μαρία Νικολάγεβνα καὶ ὁ Σανὶν ἀπέστρεψαν αὖθις μετ' οὐ πολὺ τὰ βλέμματά των ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Ἡ συνδιάλεξις ἤρχισε πάλιν ἐκ νέου: ἐλάμβανε δὲ τὴν αὐτὴν τροπὴν ἣν πρότερον. Ἀλλὰ τώρα ὁ Σανὶν ἦτο ὀλιγώτερον σιωπηλός. Ἐνδομύχως ὠργίζετο καὶ καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατὰ τῆς Μαρίας Νικολάγεβνας. Προσεπάθει νὰ τῇ ἀποδείξῃ τὸ ἀβάσιμον καὶ ἐπισφαλὲς τῶν «θεωριῶν» της: ὡσὰν νὰ ἐφρόντιζε καθόλου ἡ Μαρία Νικολάγεβνα διὰ θεωρίας! Ἤρχισε νὰ συζητῇ μετ' αὐτῆς, ἰσοῦ' ὅπερ εἰς ἐκείνην προὐξένει μεγάλην χαράν· ὅταν τις συζητῇ, ἐνδίδει ἢ θέλει νὰ ἐνδώσῃ. Δὲν ἀπέφευγε πλέον τὸ δέλεαρ, εἶχεν ἀποθέσῃ τὴν ἀγριότητά του, ἐγίνετο ἥμερος. Ἐκίνη ἐκαμνεν ἀντιπαρατηρήσεις, ἐγέλα, ἔλεγεν ὅτι συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ, ἐγίνετο σκεπτική καὶ σύννους, προσέβαλλεν ἐκ νέου . . . καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὰ πρόσωπά των ἐπλησίαζον ὁλονὲν ἐγγύτερον . . . καὶ ὁ Σανὶν δὲν ἀπέστρεφε πλέον τοὺς ὀφθαλμούς του ὀσάκις ἐκείνη τὸν παρετήρει . . . . καὶ ἠσθάνετο ὥσὰν εἰ οἱ ὀφθαλμοί της ἐπλανῶντο ἀνὰ τὸ πρόσωπόν του . . . καὶ παρετήρει αὐτὴν μειδιῶν — μετὰ σεβασμοῦ μέν, ἀλλ' ὅμως μειδιῶν. Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα κατώρθωσεν ἤδη νὰ τὸν φέρῃ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ὥστε νὰ χάνεται εἰς ἀφῃρημένας θεωρίας, νὰ φιλοσοφῇ περὶ τῆς εἰλικρινείας ἀμοιβαίων σχέσεων, περὶ καθηκόντων, περὶ τῆς ἱερότητος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ γάμου . . . Ὡς γνωστόν, τοιαῦτα ἀφῃρημένα θέματα ἁρμόζουσι λαμπρότατα διὰ τὰς πρώτας ἀρχάς . . . ὡς ἀφετηρία . . .

Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζαν καλῶς τὴν Μαρίαν Νικολάγεβναν, διεβεβαίουν ὅτι ὁσάκις εἰς τὸν τολμηρὸν καὶ ἰσχυρὸν χαρακτῆρά της ἐξεδηλοῦτο αἴφνης μικρά τις δειλία καὶ μαλακότης, καὶ σχεδὸν παρθενική τις αἰσχυντηλότης — τὴν ὁποίαν ἄλλως τε ὁ Θεὸς ἤξεύρει πῶς κατώρθωσε νὰ ἔχῃ — ὅτι τότε . . . μάλιστα! τότε τὸ πρᾶγμα ἐλάμβανεν ἐπικίνδυνον τροπήν.

Καὶ προδήλως ἐλάμβανεν ἤδη τὸ πρᾶγμα τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην τροπὴν διὰ τὸν Σανίν . . . πόσην καταφρόνησιν θὰ ἠσθάνετο πρὸς ἑαυτόν, ἂν συνήρχετο καὶ μίαν μόνην στιγμὴν εἰς τὰς φρένας του. Ἀλλὰ δὲν εἶχε καιρὸν οὔτε νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν, οὔτε νὰ καταφρονήσῃ ἑαυτοῦ.

Καὶ ἐκείνη δὲν ἔχανε οὐδὲ στιγμήν. Καὶ ὅλ' αὐτά, διότι ὁ Σανὶν ἦτο ὡραῖος, νόστιμος νεανίας . . . Ἐνίοτε ἀναγκάζεται τις νὰ ἀναφωνήσῃ: «ἀνεμομαζώματα, διαβολοσκορπίσματα.»

* * *

Ἡ παράστασις ἐτελείωσε. Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα παρεκάλεσε τὸν Σανὶν νὰ τῇ φορέσῃ τὸ σάλι της, καὶ ἔμεινε καθισμένη, μέχρις ὅτου πραγματικῶς οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὦμοί της περιεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ μαλακοῦ ὑφάσματος· ἔπειτα ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Σανίν, ἐξῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν διάδρομον καὶ — παρ' ὀλίγον ἐξέπεμψε δυνατὴν κραυγήν: ἀμέσως ἐμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ θεωρείου ἀνέκυψεν ὡς φάντασμα ὁ Δένχωφ. Καὶ ὄπισθεν τοῦ Δένχωφ ἐνεφανίσθη ἡ ἀθλία μορφὴ τοῦ ἐπικρισοῦ τοῦ ἐν Βειοβάδῃ θεάτρου. Τὸ ἱδρωμένον πρόσωπον τοῦ «τεχνοκρίτου» ἤστραπτεν ἐκ μοχθηρᾶς ἱκανοποιήσεως.

Ἐπιτρέψατέ μοι, εὐγενεστάτη κυρία, νὰ εἰπῶ εἰς τὸν ἀμαξηλάτην σας νὰ πλησιάσῃ τὴν ἄμαξαν,» εἶπεν ὁ νεαρὸς ἀξιωματικὸς μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἐκ τῆς λυσσαλέας ὀργῆς, τὴν ὁποίαν εἰς μάτην προσεπάθει νὰ κρύψῃ.

«Ὄχι, σᾶς εὐχαριστῶ,» ἀπήντησεν ἡ Μαρία Νικολάγεβνα. Ὁ ὑπηρέτης μου θὰ φροντίσῃ δι' αὐτό. Μείνατε 'ςτὴν θέσιν σας!» προσέθηκε μὲ ὕφος προστακτικὸν καὶ ἐλκύσασα μεθ' ἑαυτῆς τὸν Σανίν, ἀπῆλθε ταχέως.

«Πήγαινε 'ςτὸ διάβολο! Τί ζητεῖς καὶ μὲ τριγυρίζεις ὅλο ἀπ' ὀπίσω;» ἐφώναξεν ὁ Δένχωφ μετὰ λύσσης πρὸς τὸν τεχνοκρίτην μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν ὀργήν του, ἥτις ἔπρεπε νὰ ξεσπάσῃ εἰς ὁποιονδήποτε.

«Πολὺ καλά, πολὺ καλά!» ἐψιθύρισεν ὁ «ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων» καὶ ἀναμιχθεὶς εἰς τὸ πλῆθος ἠφανίσθη.

Ὁ ὑπηρέτης ὅστις ἐπερίμενε κάτω, εὗρεν ἀμέσως τὴν ἅμαξαν. Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα εἰσήλθε ταχέως εἰς τὴν ἅμαξαν, μετ' αὐτὴν δὲ ὁ Σανίν· ἡ θυρὶς ἐκλείσθη θορυβωδῶς καὶ — ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἐξερράγη εἰς γέλωτα.

«Διατί γελᾶτε;» ἠρώτησεν ὁ Σανίν.

«Ὦ, συγχωρήσατέ με . . . ἀλλὰ μοῦ ἦλθε ἡ ἰδέα ὅτι, ἂν ὁ Δένχωφ σᾶς ἐπροκάλει καὶ πάλιν εἰς μονομαχίαν . . . ἐξ αἰτίας μου . . . Δὲν θὰ ἦτο . . . »

Ἔχετε λοιπὸν στενὴν οἰκειότητα μὲ αὐτόν; ἠρώτησεν ὁ Σανίν.

«Μ' αὐτόν; Μ' αὐτὸ τὸ παιδί; Αὐτὸς εἶνε τὸ κοπέλλι μου. Ὡς πρὸς αὐτόν, μπορεῖτε νὰ μένετε ἥσυχος.

«Εἶμαι πραγματικῶς ἐντελῶς ἥσυχος.»

Ἡ Μαρία Νικολάγεβνα ἀνεστέναξε.

Ἀχ, ναί, τὸ ξέρω πῶς εἴσθε ἥσυχος. Ἀλλ' ἀκούσατε — νὰ σᾶς εἰπῶ: Εἴσθε τόσον ὀξιέραστος, τόσον καλός! Δὲν θὰ μοῦ ἀποποιηθῆτε τὴν τελευταίαν μου παράκλησιν. Μὴ λησμονεῖτε ὅτι εἰς τρεῖς ἡμέρας ἀναχωρῶ εἰς Παρισίους καὶ σεῖς ἐπιστρέφετε εἰς Φραγκφούρτην . . . Ποῖος ξεύρει ἂν θὰ σᾶς ξαναΐδω!»

«Καὶ ποίαν παράκλησιν ἔχετε νὰ μοῦ κάμετε;»

«Ξεύρετε βέβαια νὰ ἱππεύετε;

«Ναί!»

«Καλά, λοιπὸν ἀκούσατε: Αὔριο ἔρχομαι καὶ σᾶς παίρνω νὰ κάμουμε μίαν ἐκδρομὴ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Θὰ ἔχωμε ἐξαίρετα ἄλογα! Ἔπειτα γυρίζωμε, τελειώνωμε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κτήματος καὶ — ἀποχαιρετιζόμεθα. Ἀλλὰ τώρα μὴ μὲ κυττάζετε τόσον ἐκπληκτος. Μὴ μοῦ πῆτε, ὅτι αὐτὸ εἶνε ἰδιοτροπία, ἢ ὅτι εἶμαι τρελλή — ὅλ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ εἶναι σωστά — ἀλλὰ πέτε μου μόνον: εἶμαι σύμφωνος. (Ἕπεται συνέχεια.)

1. ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ, μετὰ βιογραφίας (ἐν σελ. 289).

2. ΕΝΕΣΙΣ ΛΥΜΦΗΣ ΤΟΥ ΚΩΧ ΕΠΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑι ΞΕΝΩΝ ΙΑΤΡΩΝ (ἐν σελ. 293).

3. Ο ΚΩΧ ΕΝ ΤΩι ΕΡΒΑΣΤΗΡΙΩι ΤΟΥ (ἐν σελ. 293).

4. ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΒΗΜΑ. Κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ Rob. Beyschlag (ἐν σελ. 399).

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ ἀνυπομονησία τοῦ Ναπολέοντος ἀφικνεῖτο εἰς ὕψιστον βαθμόν. «Ὅταν ἐνδύεται,» γράφει ἡ Madame de Rémusat, «ῥίπτει τὰ φορέματα, ὅσα δὲν τοῦ ἀρέσουν, κατὰ γῆς ἢ εἰς τὸ πῦρ. Κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς οἱ θαλαμηπόλοι του ἀναγκάζονται νὰ συνεννοῶνται ἐκ τῶν προτέρων ὅπως ἐπωφεληθῶσι τὴν κατάλληλον στιγμὴν διὰ νὰ τῷ φορέσωσί τι . . . Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τῷ προξενήσῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐνόχλησιν, τὸ σχίζει ἢ τὸ θραύει, καὶ ἐνίοτε ὁ πτωχὸς θαλαμηπόλος χαρακτηρίζεται ὡς ἔνοχος καὶ δέχεται ἀλγεινὰς ἐνδείξεις τῆς ὀργῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἂν καμμίαν φορὰν δοκιμάσῃ νὰ γράψῃ, τὸ γράψιμόν του εἶνε συσσώρευσις ἀσυναρτήτων, ἀκαταλήπτων σημείων· τὸ ἥμισυ τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφήβου ἐλλείπει ἐκ τῆς γραφῆς του. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τὰ γραψίματά του. Διὰ τοῦτο ὑπαγορεύει τὰ πάντα, ἀλλὰ τόσον ταχέως, ὥστε οἱ γραμματεῖς του μόλις προφθάνουν νὰ τὸν παρακολουθῶσι. Κατ' ἀρχὰς ἰδρώνουσι μάλιστα ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου καὶ κατόπιν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ γράψωσιν οὐδὲ τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαγορευομένων. Ὁ Bourrienne, ὁ Meneval καὶ ὁ Maret ἀναγκάζονται ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐπινοῶσιν εἶδός τι ταχυγραφικῆς μεθόδου, διότι ὁ Ναπολέων οὐδέποτε ἐπαναλαμβάνει μίαν πρότασιν. Εὐτυχῶς ἐνίοτε ἐκρήγνυται εἰς χάλαζαν δριμυτάτων ἐπιτιμήσεων καὶ βλασφημιῶν, τοῦθ' ὅπερ παρέχει εἰς τοὺς γραμματεῖς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπληρῶσι διὰ τῆς ταχυτάτης γραφῖδός την ὅσα παρέλειψαν.— Εἰς αὐτόν, βλέπετε, τὸν σπάνιον ἄνθρωπον αἱ ἰδέαι ἐπέρχονται καὶ διαδέχονται ἀλλήλας ταχύτατα. Ἡ ψυχή του καὶ τὸ πνεῦμά του πλημμυροῦσι καὶ ὁ μέγας πολιτικὸς ἐν αὐτῷ ὑποχωρεῖ πολλάκις εἰς τὸν δεινὸν ἐξ ἐπογείου ἀγορευτὴν καὶ τὸν ζωηρὸν πολεμικόν. Ἔπειτα ἀναβλύζει καὶ ἐκχέεται ὁρμητικὸς ὁ χείμαρρος τῆς δυνάμεώς του εἰς μεγάλα κύματα, ἐνίοτε ἄνευ ἐκλογῆς, ἄνευ σκοποῦ καὶ ἄνευ ἀξιοπρεπείας.»

«Τὸ λέγειν» παρατηρεῖ ὁ de Pradt, ὅστις εἶνε καλὸς παρατηρητής, εἶνε ἡ μᾶλλον κατεπείγουσα ἀνάγκη του: Τὸ ὅτι εἰμπορεῖ νὰ ὁμιλῇ μόνος, χωρὶς κανεὶς νὰ τολμᾷ νὰ τὸν διακόπῃ, τοῦτο ἐκτιμᾷ ὡς τὸ κάλλιστον ὅλων τῶν προνομίων τῆς ὑψηλῆς του θέσεως.»

Ἀκόμη καὶ ἐν τῇ Βουλῇ ὁμιλεῖ ὅπως τύχῃ, λησμονεῖ τὸ περὶ οὗ πρόκειται θέμα, πλανᾶται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, διακόπτει τὸ ζήτημα πολλάκις ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας, ἐξακολουθεῖ ἐπιμόνως τὴν ὁμιλίαν, ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους του, εἶνε ἀποφασισμένος, νὰ πείσῃ ἢ νὰ νικήσῃ, καὶ ἐρωτᾷ ἐπὶ τέλους ἂν ἔχει δίκαιον· «τότε πάντες οἱ παρόντες ὁμολογοῦσι πάντοτε ὅτι ἔχει δίκαιον.» Αὐτὸς γινώσκει τὴν μικρὰν ἀξίαν τῆς ὁμολογίας ταύτης καί, δεικνύων τὴν θέσιν του, λέγει: «Ὁμολογήσατε ὅτι εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν θέσιν εἶνε εὔκολον νὰ εἶνε τις πνευματώδης». Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἐχάρη διὰ τὴν ἰδίαν του εὐφυΐαν, παρεδόθη εἰς τὸ πάθος του, καὶ τοῦτο περισσότερον συμπαρασύρει αὐτὸν ἢ ὅσον χαλιναγωγεῖται ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὅτι «ἔχει πολὺ εὐερέθιστα νεῦρα». «Ἂν ὁ σφυγμός μου δὲν ἔπαλλε μὲ παντοτεινὴν βραδύτητα, θὰ διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ γείνω παράφρων.» Ἐνίοτε ἡ ἔντασις τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ συσσωρευμένων ἐντυπώσεων εἶνε πάρα πολὺ μεγάλη καὶ μετατρέπεται εἰς σωματικοὺς σπασμούς. Παράδοξον ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἡμῖν τὸ γεγονὸς ὅτι τοιοῦτος πολεμικὸς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ οἷος ὁ Ναπολέων «χέει ἐνίοτε δάκρυα, ὅταν εἶνε συγκεκινημένος.» Αὐτός, ὅστις εἶδε μυριάδας ἀποθνησκόντων ἀνθρώπων καὶ μυριάδας ἤγαγεν εἰς τὸν θάνατον, κλαίει μετὰ τὸ Wagram καὶ Bauzen παρὰ τῇ ἐπιθανατίῳ κλίνῃ ἑνὸς συστρατιώτου. «Ἀφοῦ ἐγκατέλιπε τὸν Marschall Lannes» λέγει ὁ θαλαμηπόλος του, «ἔκλαυσε κατὰ τὸ πρόγευμα, καὶ μεγάλα δάκρυα ἐκυλίσθησαν κατὰ τῶν παρειῶν του καὶ κατέρρευσαν εἰς τὸ πινάκιόν του.» Ἀλλ' ὄχι μόνον ἡ σωματικὴ αἴσθησις, ὄχι μόνον ἡ ἄμεσος θέα ἑνὸς συντετριμμένου, καθημαγμένου σώματος δύναται νὰ τὸν συγκινήσῃ μέχρι δακρύων, — ἐνίοτε ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο καὶ μία λέξις, καὶ μόνη ἡ σκέψις. Ὁ ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν Αὐστρίαν πωληθείσης πατρίδος του παρουσιαζόμενος Δάνδολος συγκινεῖ αὐτὸν μέχρι δακρύων. Κατὰ τὴν ἐν τῇ βουλῇ μνείαν περὶ παραδόσεως τοῦ Baylen ἡ φωνή του τρέμει καὶ ὅλος παραδίδεται εἰς τὴν θλῖψίν του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀρχίζει μάλιστα νὰ κλαίῃ.» Κατὰ τὸν ἀποχωρισμόν του ἀπὸ τῆς Ἰωσηφίνης, πρὶν ἀναχωρήσῃ διὰ τὸν στρατὸν τῷ 1808, ἡ συγκίνησίς του μετατρέπεται εἰς νευρικὸν ἐρεθισμόν, ὅστις ἄγει εἰς σφοδρὸν ἔμετον· οὕτως ὥστε «ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν καθίσουν καὶ νὰ τοῦ δώσουν νὰ πίῃ πορτοκαλλόνερο. Ἔχει δάκρυα, καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.» Ὑπὸ ὁμοίας συγκινήσεως καταλαμβάνεται τῷ 1808, ὅτε ἀποφασίζει τὴν διάζευξιν· μίαν ὁλόκληρον νύκτα διατελεῖ ἐν σφοδρῷ ἐρεθισμῷ καὶ θρηνεῖ καὶ ὀδύρεται ὡς γύναιον. Εἶνε ἀσθενέστερος τῆς Ἰωσηφίνης, τὴν ὁποίαν περιπτύσσεται πλήρης συγκινήσεως. «Πτωχή μου Ἰωσεφίνα!» ἀναφωνεῖ. «Δὲν θὰ εἰμπορέσω ποτὲ νὰ σὲ ἐγκαταλείψω!» Περιπτύσσεται αὐτὴν ἐκ νέου, θέλει νὰ τὴν κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ, καὶ παραδίδεται ὅλος εἰς τὴν θλῖψίν του, «Κλαίει καὶ βρέχει τὴν κλίνην μὲ δάκρυα», ὡς λέγει αὐτὴ ἡ Ἰωσηφίνη.

Εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ ἰσορροπία ἑνὸς τοιούτου ὀργανισμοῦ, ὅσον ἰσχυρὰ καὶ ἂν εἶνε ἡ διακανονίζουσα αὐτὴν δύναμις, διατρέχει κίνδυνον νὰ διαταραχθῇ σοβαρῶς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος γινώσκει τοῦτο, καὶ φοβεῖται τὴν εὐαισθησίαν τῶν νεύρων του, ὡς φοβεῖταί τις τὸν ἀφηνιάσαντα ἵππον. Διὰ τοῦτο εἰς κρισίμους στιγμὰς ἀποφεύγει ν' ἀκούῃ θλιβερὰς εἰδήσεις, δυναμένας νὰ τὸν συγκινήσωσι ἢ ὅπως δήποτε νὰ ταράξωσι τὴν ψυχήν του. Παρὰ τῇ Beresina λέγει πρὸς τὸν ἀγγελιαφόρον, ὅστις ἐπιμένει ν' ἀναγγείλῃ τὴν θλιβερὰν εἴδησιν: «Διατί θέλετε νὰ μοῦ πάρετε τὴν ἡσυχία μου;» Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν προφύλαξίν του, συμβαίνει αὐτῷ δίς — εἰς πρωτοφανεῖς καὶ ἐκτάκτως κινδυνώδεις περιστάσεις, — νὰ καταληφθῇ ἀπαράσκευος ὑπὸ τῶν πραγμάτων. Ὁ δι' ἑνὸς βλέμματος ἐπισκοπῶν ἐναργῶς τὰ πάντα, ὁ ἐν τῇ βροχῇ τῶν σφαιρῶν ἀδιάσειστος καὶ ἀσάλευτος μαχητής, ὁ τολμηρότατος τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν πολιτικῶν κινδυνευτῶν, δύο φορὰς παραβλάπτει πως τὴν τιμήν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειάν του: τὴν πρώτην φοράν, τῇ 18 τοῦ μηνὸς Brumaire ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι κατὰ τὴν ἀνακραύγασιν: «Ἔκτὸς τοῦ νόμου!» «ἔγεινε κάτωχρος καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ· ἐφαίνετο ὅλως τετραγμένος καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ . . . Ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν σύρωσιν ἐκτὸς τῆς αἰθούσης· ὀλίγον ἔλειψε μάλιστα νὰ λιποθυμήσῃ.» (Ταῦτα διηγεῖται ὁ ἀδελφὸς του Λουκιανός).» Καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐν Φοντενεβλῷ φαίνεται, ἀπέναντι τῶν ἀρῶν καὶ βλασφημιῶν τοῦ πλήθους ἐν Προβιγγίᾳ, ἐντελῶς ἀπεγνωσμένος ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας. Λησμονεῖ τὴν ἀξιοπρέπειάν του, εἶναι περίφοβος καὶ οὐδόλως προσπαθεῖ νὰ καλύψῃ τὸν φοβόν του. Δανείζεται ἀπὸ ἕνα Αὐστριακὸν συνταγματάρχην τὴν στολήν, ἀπὸ ἕνα Πρῶσσον τὴν περικεφαλαίαν καὶ ἀπὸ ἕνα Ρῶσσον τὸν μανδύαν, ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα δὲν θεωρεῖ ἑαυτὸν ἱκανῶς μετεμφιεσμένον. Ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἐν La Calade «τρέμει καὶ ὠχριᾷ καθ' ἕκαστον ἐλάχιστον θόρυβον.» Οἱ φίλοι εὑρίσκουσιν αὐτὸν διηνεκῶς δακρύοντα· καταπονεῖ αὐτοὺς μὲ τὴν ἀνησυχίαν του μὲ τοὺς φόβους του, μὲ τοὺς δισταγμοὺς του, λέγει ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐπιβουλεύει τὴν ζωήν του, ἀποκρούει τὸ φαγητὸν φοβούμενος ὅτι εἶνε δηλητηριασμένον, καὶ θέλει νὰ φύγῃ διὰ τοῦ παραθύρου. Ὁμιλεῖ ὅπως ἀνακουφίσῃ τὴν καρδίαν του, φλυαρεῖ ἀδιακόπως καὶ χωρὶς καμμίαν εὐπρεπῆ ἐπιφύλαξιν περὶ οὗ παρελθόντος του καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρός του. Ὁμιλεῖ μὲ πρόσωχον, ἀπρεπῆ τρόπον καὶ φαίνεται ὡσεὶ τεταραγμένος τὰς φρένας. Αἱ ἀδιάτακτοι ἰδέαι του συνωστίζονται στιφηδὸν ὡς ἀχαλίνωτος ὄχλος. Μόλις περὶ τὸ τέλος τοῦ ταξειδίου, ἐν Frejus, ἐνθα αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐν ἀσφαλείᾳ, συνέρχεται εἰς τὰς φρένας του. Ἀλλὰ τότε βεβαίως ὁ νοῦς του ἀναλαμβάνει τὴν συνήθη ἐνέργειαν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει. (Ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Taine, «Napoleon Bonaparte»)

Τὰ θαύματα τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς νυκτός, ὑπεράνω τοῦ μαρμαρύσσοντος Σειρίου, ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τοῦ οὐρανοῦ ὁ μεγαλοπρεπὴς ἀστερισμὸς τοῦ Ὠρίωνος. Ἐν τῇ συνηνωμένῃ λάμψει τῶν λαμπυριζόντων ἀστέρων του ἀνὰ τὸν βαθυμέλανα χειμερινὸν οὐρανόν, τῇ περιφήμῳ, μεγάλῃ καὶ μυστηριώδει ὁμίχλῃ, ἥτις πρὸς βορρᾶν τοῦ μεσαίου ἀστέρος τῆς ζώνης, ἐν τῷ ξίφει τοῦ οὐρανίου ἥρωος, ὑποφώσκει μετ' ἀμυδρᾶς λάμψεως, τέλος δὲ ἐν τοῖς ποικίλοις καὶ ἀξιοπαρατηρήτοις διπλοῖς καὶ ἁπλοῖς ἀστράσιν, ἵσταται ὁ Ὠρίων ἀνέφικτος μεταξὺ τῶν ἀναριθμήτων ἀστερισμῶν τοῦ βορείου καὶ τοῦ νοτίου οὐρανοῦ. Αἱ ἐπανειλημμέναι παρατηρήσεις τῶν νεωτέρων χρόνων τῇ βοηθείᾳ φασματοσκοπικῶν τηλεσκοπίων ἀπέδειξαν μέχρι βεβαιότητος σχεδόν, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀστέρων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ ἀστερισμὸς οὗτος τοῦ Ὠρίωνος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν γένει φυσικὴν αὐτῶν σύστασιν, ἀνήκουσιν οὔτως εἰπεῖν εἰς μέγαν τινὰ τύπον, πιθανῶς εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μεγάλην οἰκογένειαν. Ἡ οὐρανοφωτογραφία, τὸ φωτογενὲς τοῦτο τέκνον καὶ ἰσχυρότατον βοήθημα τῆς νεωτάτης ἀστρονομίας, ἀπεκάλυψεν ἡμῖν ἔτι μείζονα θαύματα: διότι, ὅτε ὁ Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος W. Pickering ἀπὸ τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Mount Wilson ἐν τῇ μεσημβρινῇ Καλλιφορνίᾳ διὰ λεπτοτάτου τινὸς φακοῦ ἐφωτογράφησεν ὁλόκληρον τὴν χώραν τῆς μεγάλης ἐκείνης ὁμιχλώδους κηλῖδος, ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ κηλὶς ἐκείνη ἀνελύετο εἰς ὑπερμεγέθη τινὰ σπειροειδῆ ὁμίχλην 15 μοιρῶν διαμέτρου. Ἡ δὲ μεγάλη ἐκείνη φωτεινὴ ὁμίχλη, ὅπως ἐφαίνετο συνήθως εἰς τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, ἦτο μόνον λαμπροτέρα τις κηλὶς ἐν τῷ θαυμασίῳ τούτῳ συστήματι. Ἡ πραγματικὴ ἐν τῷ χώρῳ ἔκτασις τῆς ὑπερμεγέθους ταύτης ἀστερώδους ὕλης, τῆς βραδέως συμπυκνουμένης καὶ ἐξ ἀπείρων ἀποστάσεων μέχρις ἡμῶν ἀμυδρῶς διαλαμπούσης, εἶνε τοσοῦτον ὑπερφυῶς μεγάλη, ὥστε ἀδυνατεῖ ἐνταῦθα νὰ παρασταθῇ δι' ἀριθμῶν. Ἡ ἀληθινὴ αὐτῆς διάμετρος πρέπει νὰ εἶνε χιλιάδας φορὰς μεγαλητέρα ἢ ἡ διάμετρος ὁλοκλήρου τῆς τροχιᾶς τοῦ Ποσειδῶνος, ἥτις ἔχει μῆκος περισσότερον τῶν 1200 ἑκατομμυρίων μιλίων! Εἰς τὰς ἀπεράντους ταύτας ἀποστάσεις τοῦ σύμπαντος ὑπάρχουσι τὰ ἀληθινά, ἀκαταπαύστως ἐν ἐνεργείᾳ εὑρισκόμενα ἐργαστήρια, ἔνθα κατασκευάζονται οἱ παγκόσμιοι κολοσσοί· ἀληθινὰ ἡλίων ἐργαστήρια, ἐκ τῆς μυστηριώδους τῶν ὁποίων ἐνεργείας ἐλάχιστα δυστυχῶς ἴχνη δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν. Ἐὰν πραγματικῶς πάντες οἱ ἀστέρες ἐκεῖνοι, οἵτινες φαίνονται μετὰ τῆς μεγάλης φωτεινῆς ὁμίχλης συνδεδεμένοι, ἀνήκωσιν εἰς ἓν μέγα σύστητα, τότε δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἀστήρ, ὁ εὑρισκόμενος εἰς μίαν γωνίαν τῆς μεγάλης ὁμίχλης, ὁ καλούμενος Ῥίγελ ἢ β τοῦ Ὠρίωνος, εἶνε ὁ κυριώτατος καὶ κεντρικὸς ἀστὴρ τῆς οἰκογενείας ταύτης. Οὗτος λάμπει ὡς ἀστὴρ πρώτου μεγέθους μετὰ ὡραίου λευκοῦ φωτὸς εἶνε δὲ καὶ ὁ λαμπρότατος τοῦ ὅλου ἀστερισμοῦ. Ὁ ἀστὴρ οὗτος εἶνε τόσον μέγας πᾶγκόσμιος κολοσσός, τόσον ἀπειρομεγέθης αὐτόφωτος ἥλιος, καὶ τόσον μεμακρυσμένος ἀφ' ἡμῶν, ὥστε πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε προσπάθειαι πρὸς ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τοῦ παραλλήλου ἄξονός του ἢ τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀποστάσεώς του, ἔμειναν μᾶλλον ἢ ἧττον ἄκαρποι καὶ ἀλυσιτελεῖς.

Κατὰ τοὺς νεωτάτους ἀστρονομικοὺς ὑπολογισμούς, τὸ φῶς, ὅπερ ὡς γνωστὸν ἔχει τοσαύτην ταχύτητα ὥστε ἐν ἑκάστῳ δευτερολέπτῳ διανύει 300,000 χιλιόμετρα, χρειάζεται 500 ὁλόκληρα ἔτη ὅπως φθάσῃ ἀπὸ τοῦ β τοῦ Ὠρίωνος μέχρι τῆς ἡμετέρας γῆς. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι ὁ ἀστὴρ ἐκεῖνος εἶνε μεμακρυσμένος 30,000,000 φορὰς περισσότερον ἢ ὁ ἡμέτερος ἥλιος ἀπὸ τῆς γῆς. Ἐκ τῶν κατὰ προσέγγισιν ἐκτιμήσεων τῆς σχετικῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου πρὸς τὸν Ῥίγελ ἐξάγεται ὅτι ἡ λαμπρότης τοῦ Ῥίγελ εἴτε β τοῦ Ὠρίωνος εἶνε τοὐλάχιστον 40,000 ἑκατομμύρια φορᾶς ἀσθενεστέρα τῆς τοῦ ἡμετέρου ἡλίου· ἀλλ' ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν τεραστίαν ἀπόστασιν τοῦ ἀστέρος τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὸν νόμον καθ' ὃν ἡ ἔντασις τοῦ φωτὸς ἐλαττοῦται ἀναλόγως πρὸς τὰ τετράγωνα τῶν αὐξανομένων ἀποστάσεων, ἐξάγεται ἐκ τῶν δεδομένων ἀμέσως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ῥίγελ ἔχει φωτεινὴν δύναμιν δισχιλιαπλασίαν τῆς τοῦ ἡμετέρου ἡλίου. Τοιοῦτον οὐράνιον κολοσσὸν ἀδυνατεῖ παντελῶς νὰ φαντασθῇ καὶ ἡ ζωηροτάτη φαντασία. Τοσοῦτο μόνον εἶνε βέβαιον, ὅτι ἂν τό ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα κατὰ τὸ νῦν μέγεθος τῶν τροχιῶν του περιεστρέφετο περὶ τοιοῦτο τεράστιον τὸ μέγεθος κεντρικὸν σῶμα, οἷον εἶνε πιθανῶς ὁ Ῥίγελ, ἐκ τῆς ἐντάσεως τῆς θερμότητος αὐτοῦ θὰ ἐτήκετο καὶ θὰ διελύετο ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ὁ Ἑρμῆς ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἀφροδίτης καὶ μετὰ τῆς γῆς.

Ἂν λοιπὸν ὁ ὡραῖος ἀστὴρ Ῥίγελ ἔχῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πλανητικὸν σύστημα, πρέπει ἀναμφιβόλως μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τοῦ συστήματος τούτου νὰ ὑπάρχωσιν ὅλως διόλου διάφοροι, τεράστιαι ἀποστάσεις, τοσοῦτον τεράστιαι ὥστε δὲν εἴμεθα καθόλου εἰς θέσιν νὰ τὰς φαντασθῶμεν, ὡς φανταζόμεθα περίπου, ἀπὸ τοῦ Κοπερνίκου καὶ ἑξῆς, τὰς ἀπ' ἀλλήλων τῶν ἀστέρων τοῦ ἡμετέρου συστήματος ἀποστάσεις.

Ἐδῶ πλέον τὰ ἑκατομμύρια εἶναι μικρά, ἐλάχιστα, μηδενικὰ ποσά. Ἂν ἀνωτέρω ἐλέγομεν ὅτι ὁ ἥλιος Ῥίγελ ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν κατὰ τριάκοντα ἑκατομμύρια τοιαύτας ἀποστάσεις, οἷα εἶνε ἡ τοῦ ἡμετέρου ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τῆς γῆς εἴκοσιν ἑκατομμύρια γεωγραφικῶν μιλίων. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ αἰσθητοποιήσωμεν καλλίτερον τὸ πρᾶγμα, σημειοῦντες ἐπὶ τεμαχίου χάρτου τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασιν τοῦ Ῥίγελ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἡμετέρου ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐλαμβάνομεν ὡς μετρικὴν μονάδα τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπόστασιν παριστῶντες αὐτὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου ἴσην πρὸς ἓν χιλιοστημόριον τοῦ μέτρου — τί θὰ συνέβαινεν; Ἡ μὲν ἀπόστασις τοῦ ἡμετέρου ἡλίου ἀπὸ τῆς γῆς θὰ παρίστατο ἐπὶ τοῦ χάρτου ὡς γραμμὴ ἔχουσα μῆκος ἑνὸς χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου· ἡ δὲ σχετικὴ ἀπόστασις τοῦ Ῥίγελ ἀπὸ τῆς γῆς θὰ παρίσταετο διὰ γραμῆς ἐχούσης μῆκος 30 χιλιομέτρων. Θὰ ἠναγκαζόμεθα λοιπὸν νὰ ζητήσωμεν φύλλον χάρτου ἔχον μῆκος 30,000 μέτρων, ἤτοι περισσότερον τῶν τεσσάρων γεωγραφικῶν μιλίων.

Ἐκ τούτων τώρα βοηθούμενοι προσπαθήσατε, ἂν εἰμπορεῖτε, νὰ φαντασθῆτε τὸ μέγεθος τῆς ὅλης νεφέλης τοῦ Ὠρίωνος, ἡ ὁποία εἶνε μηδὲν ἀπέναντι τοῦ γαλαξίου, ὁ ὁποῖος πάλιν γαλαξίας εἶνε μία ἐλαχίστη ὁμιχλώδης κηλὶς ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκείνων, αἵτινες ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ἄπειρα βάθη τοῦ σύμπαντος.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁρατῶν ἀστέρων, διὰ τὸν ἄοπλον ὀφθαλμὸν εἶνε, ἐν αἰθρίῳ οὐρανῷ, μόλις 6000. Διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁρατῶν ἀστέρων αὐξάνει σημαντικῶς. Διὰ τῶν μεγάλων τηλεσκοπείων τῶν ἀστρονόμων δύναται τις νὰ διακρίνῃ περὶ τὰ ἑξήκοντα ἑκατομμύρια ἀστέρων.

Ἑκατομμυριοῦχος μυθιστοριογράφος. Ἀμερικανικόν τι περιοδικὸν παρεκάλεσε τὸν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἑκατομμυριοῦχον Waldorf Astor νὰ συγγράψῃ δι' αὐτὸ ἓν μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖον νὰ περιέχῃ 12,000 λέξεις ἐν συνόλῳ, καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς θὰ πληρωθῇ μὲ 5 Cents δι' ἑκάστην λέξιν. Ὁ ἑκατομμυριοῦχος ἐδέχθη τὴν πρότασιν ὑποσχεθεὶς συγχρόνως ὅτι θὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀμοιβήν του δι' εὐεργετικόν τινα σκοπόν. Ἐφημερίς τις τῆς Νέας Ὑόρκης γράφει περὶ τούτου: Ὁ νῦν ἄρχηγὸς τῆς διὰ τοῦ κολοσσιαίου αὐτῆς πλούτου περιφήμου γενομένης οἰκογενείας Astor ἔχει ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν ἀγάπην πρὸς τὴν φιλολογίαν ἢ πρὸς τὸν χρηματισμόν, ἤδη δὲ περιοδεύει τὴν Εὐρώπην ὅως συλλέξῃ ὑλικὸν διὰ τὴν συγγραφὴν ἑνὸς μυθιστορήματος.

ΜΑΤΑΙΑΙ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ.

Ἡ τάσις πρὸς ὅσον οἷόν τε μεῖζόνα ἀναπαυτικότητα τοῦ βίου ἀνέκαθεν διήγειρε τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς αὐτὴν ὀφείλομεν τὰς ἀναριθμήτους ἐφευρέσεις, δι' ὧν, ἀντικαθισταμένης τῆς ἐργασίας τῶν βραχιόνων ἡμῶν διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν φυσικῶν δυνάμεων, καθίσταται ὁ ἄνθρωπος ἀληθὴς κυρίαρχος καὶ δεσπότης τῆς ἀψύχου ὕλης. Εἰσέτι δὲ διηνεκῶς καὶ ἀκαμάτως ἐργάζεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πρὸς ὅσον οἷόν τε ἐντελεστέραν εἰς ἑαυτὸ καθυπόταξιν τῆς φύσεως.

Ἀλλ' αἱ σχετικῶς ὀλίγαι ἰδέαι, αἱ πράγματι συντελοῦσαι πρὸς τὴν πρόοδον ταύτην τῆς ἀνθρωπότητος, συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ πλήθους ἄλλων ἰδεῶν, αἵτινες παρεκτρέπονται εἰς ἀλλοκότους παραστρατίσεις καὶ λοξοδρομήσεις καὶ μετ' οὐ πολὺ δικαίως βυθίζονται εἰς τὴν λήθην. Ἡ ἐξέτασις αὐτῶν παρακινεῖ ἡμᾶς νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀληθὲς τὸ λόγιον ἐκεῖνο: «οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον» καὶ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι καὶ αἱ παραδοξότατα καὶ μάλιστα ἀλλόκοτοι ἰδέαι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἔσχον καθεμία τὸ 'ταῖρι της καὶ τὸν πρόδρομόν της κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων παραδειγμάτων, ἅτινα ἠδύναντο νὰ πληρώσωσιν ὁλοκλήρους τόμους, τὰ ἑξῆς ὀλίγα:

Ἡ εἰς τοὺς πλείστους ἀνθρώπους ἔμφυτος ματαιότης ἀνέκαθεν ἀπήτησε πλείστην κατανάλωσιν πνεύματος περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως, πρὸ πάντων δὲ περὶ τὴν ἀναπλήρωσιν ἐλλειπόντων κοσμημάτων τοῦ σώματος. Οὕτω λόγου χάριν, ἡ φενάκη, ἡ κοινῶς λεγομένη περροῦκα, εἶνε πανάρχαιον καλλωπιστικὸν ἐφεύρημα. Κατ' ἀπομίμησιν τῆς φυσικῆς κόμης κατεσκευάζετο ἡ φενάκη πάντοτε ἐκ τριχῶν ἐπὶ μαλακοῦ ὑποθήματος. Ἀλλ' ὅτε ἡ συνήθεια τῆς φενακοφορίας κατέστη γενικωτέρα, τότε οἱ φενακοποιοὶ προσεπάθησαν ἐναμίλλως νὰ τελειοποιήσωσι τὰ προϊόντα τῆς τέχνης των, εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν συνέλαβε τὴν μεγαλοφυᾶ ἰδέαν νὰ κατασκευάσῃ φενάκας ἐκ μεταλλίνου σύρματος ἀντὶ τριχῶν, ἀμέσως δὲ εὗρεν ἀνταγωνισμὸν ἐκ μέρους ἄλλου τινὸς συντεχνίτου, κατασκευάζοντος φενάκας ἐξ ὑάλου, πρὸς τοῦτον δὲ πάλιν ἀντηγωνίσθη ἕτερος, ὅστις κατεστεύαζεν αὐτὰς ἐκ χάρτου, μέχρις οὗ τῷ 1791 ἄλλος τις προέτεινε νέαν τελειοποίησιν, ἤτοι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐκ γύψου χωνευτοῦ, χρωματιζομένου κατόπιν. — Πρὸς προφύλαξιν τῶν χειλέων ἀπὸ τῆς ἐπηρείας τοῦ ψύχους ἐπενόησε Παρισιανός τις ὀνόματι Arnoux νὰ τεχνουργήσῃ θήκας τῶν χειλέων, τὰς ὁποίας ὠνόμαζε Bisbis, ἐν περὶ τῶν ὤτων ἐφρόντισε Γερμανός τις τορνευτὴς ὀνόματι Wahlfader, ὅστις κατεσκεύαζε ξύλινα ὦτα τορνευτά, πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀληθινῶν ὤτων ἀπὸ τοῦ δριμέος ψύχους καὶ πρὸς βελτίωσιν δήθεν τῆς ἀκοῆς. — Ἐπ' ἴσης ματαιαι ὑπῆρξαν καὶ αἱ ἐφευρέσεις τῶν κουρέων πρὸς ξυρισμὸν τοῦ προσώπου. Τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πρακτικότητος ἐφεῦρεν Ἄγγλος τις ὀνόματι Ἀλλέζιος, ὅστις τῷ 1750 κατεσκεύασε μηχανήν τινα, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε ξυριστικὸν ἀλογόμυλον, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ξυρίζῃ ἐντὸς ἑνὸς πρωτολέπτου τὰ γένεια ἑξήκοντα προσώπων. Ἡ μηχανή αὕτη, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ὄνομα, ἐκινεῖτο ὑπὸ ἵππων. Θὰ ἦτο βεβαίως μεγάλη τόλμη νὰ ἐμπιστευθῇ τις τὸ πρόσωπόν καὶ τὸν λαιμόν του εἰς μηχανὴν κινουμένην δι' ἵππων, εἶνε δὲ πολὺ ἀμφίβολον ἂν ὁ μεγαλόφυὴς κουρεὺς εἶχε τόσους πελάτας, ὥστε νὰ ξυρίζῃ 3600 πρόσωπα τὴν ἡμέραν.

Ἐνῷ σήμερον διὰ τοὺς ὑποχονδριακοὺς καὶ τοὺς πάσχοντας ἐξ ὑπερβολικῆς παχύνσεως, οἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην ἰσχυρᾶς κινήσεως καὶ ὅμως σπανίως ἐξέρχονται τῆς οἰκίας, ὑπάρχουσι παντὸς εἴδους μηχαναί, δι' ὧν δύνανται καὶ ἐν τῷ δωματίῳ μένοντες νὰ παρέχωσιν ἱκανὴν κίνησιν εἰς τὰ μέλη των, πρότερον ὑπῆρχον ἀνετώτερα μέσα διὰ τοὺς ἀσθενεῖς τούτους, οἵτινες ἐτοποθετοῦντο ἁπλούστατα ἐπὶ ταρακτικῶν μηχανῶν, καὶ ἐνῷ εἷς ὑπηρέτης περιέστρεφε τὸν στρόφαλον τῆς μηχανῆς, αὐτοὶ ἐταράσσοντο καὶ διεσείοντο καθ' ὅλα των τὰ μέλη καὶ τοιουτοτρόπως ἐξηλαύνετο τὸ πονηρὸν πνεῦμα τῆς ὑποχονδρίας. — Ἡ καθήκλα προσείλκυσεν ὡσαύτως τὴν προσοχὴν τῶν ἐφευρετῶν. Ἡ ἰδέα, τοῦ νὰ κάθηται τις ἀνέτως καὶ νὰ μετακινῆται κατ' ἀρέσκειαν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἄνευ ξένης βοηθείας, παρώρμα εἰς σχετικὰ πειράματα πρὸς πραγμάτωσίν της. Κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους κατεσκευάσθησαν τοιαῦται καθῆκλαι, αἵτινες κινοῦνται διὰ στροφάλων περιστρεφομένων διὰ τῶν χειρῶν καὶ συμπεριστρεφόντων τροχούς, ὅπως εἰς τὸ διὰ τῶν ποδῶν κινούμενον ποδήλατον. Ἀλλὰ καὶ εἰς προτέρους χρόνους, τὸν 15 αἰῶνα, κατεσκευάζοντο ἤδη τοιαῦται χειροκίνητοι καθῆκλαι διὰ τοὺς ἀναπήρους, οἵτινες δι' αὐτῶν περιεφέροντο ἄνευ ξένης βοηθείας οὐ μόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως ἀπήτει πολλὴν καὶ ἐπίπονον ἐργασίαν τῶν βραχιόνων. Ἀλλ' αἱ μηχαναὶ αὗται, ὡς καὶ ἐκεῖναι, δι' ὧν ἀντικαθιστᾶται ἡ διὰ τῆς κλίμακος ἀνάβασις εἰς ὑψηλὰς καὶ πολυωρόφους οἰκίας, δὲν πρέπει ἴσως νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ματαίων ἐφευρέσεων.

Ἐκ τῶν ἀπείρων μαγειρικῶν συσκευῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐφεύρεσις ἐξ οὐδεμίας ἐπειγούσης ἀνάγκης ἐπήγασεν, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον τὸ ὑπὸ δύο γάλλων μηχανικῶν, τοῦ Chevalier καὶ τοῦ Cadet de Vaul, ἐπινοηθὲν καφεόμετρον, τοῦτ' ἔστιν ἐργαλεῖον χρησιμεῦον πρὸς ἀκριβῆ καταμέτρησιν τῆς βαρύτητος τοῦ βραστοῦ καφέ! Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο ἐδείκνυε δηλαδὴ μετ' ἀκριβείας πόσον βαρὺς ἢ ἐλαφρὸς εἶνε ὁ παρεσκευασμένος ἤδη καφές. Ἀλλὰ μέχρι τῆς σήμερον ὡς ἄριστον καφεόμετρον χρησιμεύει ἡ γλῶσσα.

Τὴν σήμερον πᾶσα σωστὴ ἐφεύρεσις ἀπαιτεῖ ἀπαραιτήτως τὴν χρῆσιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Εἰ καὶ ἐν σύνηθες φωσφόρον εἴτε ἁπλῶς πνεῦμα παρέχει τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, δεκάκις ἁπλούστερον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ μυριάκις εὐθηνότερον πάσης ἠλεκτρικῆς συσκευῆς, ἐν τούτοις κατασκευάζονται ἠλεκτρικαὶ σιγαρανάπτραι καὶ ἠλεκτρικαὶ λυχνανάπτραι καὶ εὑρίσκουσι προθύμους ἀγοραστάς. Ἀλλ' ὡς προείπομεν, οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον: Ἤδη καὶ κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα κατεσκευάζοντο μαγνητικαὶ ὀδοντογλυφίδες καὶ ὠτογλυφίδες, ἐγκωμιαζόμεναι ὡς πραϋντικαὶ τῶν πόνων τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὤτων· ἔτι δὲ καὶ πολὺν χρόνον πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ γαλβανισμοῦ, ὁ μέγας Βενιαμὶν Φραγκλῖνος περιέγραφεν ἤδη, τῷ 1747, ἠλεκτρικὴν μηχανὴν πρὸς ὄπτησιν τοῦ κρέατος, δι' ὀβελοῦ περιστρεφομένου αὐτομάτως ὑπεράνω τῶν πεπυρακτωμένων ἀνθράκων.

Παραλείπομεν ἐνταῦθα πᾶσαν περιγραφὴν τῶν ἀλεξιβροχίων καὶ τῶν ῥαβδίων τοῦ περιπάτου, ἅτινα τεχνηέντως ἐγκρύπτουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἐγχειρίδια, καὶ σουβλερὰ ξίφη, καὶ πιστόλια καὶ τουφέκια, καὶ ὡρολόγια καὶ τηλεσκόπια, καὶ αὐλοὺς καὶ κλαρινέττα, καὶ καπνοσύριγγας, καὶ ἁλιευτικὰ καλαμίδια, καὶ κύριος οἶδε πόσα ἄλλα χρήσιμα πράγματα. Τὸ ῥαβδίον μάλιστα τοῦ γάλλου ἐφευρέτου Lemaisir ἦτο οὕτω πως κατεσκευασμένον, ὥστε ἠδύνατο νὰ μετατραπῇ εἰς σχεδίαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠδύνατό τις νὰ πλέῃ ἢ τοὐλάχιστον νὰ κολυμβᾷ καὶ νὰ σώζεται ἐν θαλλασσίοις κινδύνοις. Ἐκ δὲ τῶν ἀλεξιβροχίων ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιον εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Reimarus ἐν Ἀμβούργῳ ἐπινοηθέν, ὅπερ ἔφερεν εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τῆς ῥάβδου ἓν ἀλεξικέραυνον καὶ ἓν κρεμάμενον σύρμα, συρόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ οὕτω ἐπροφύλασσεν οὐ μόνον ἀπὸ τῆς βροχῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ.

κ. Γ. Α. Α. εἰς Ῥοστόβιον. Ἡ ἐπιστολή σας ἐλήφθη καὶ λίαν προσεχῶς θὰ ἔχητε ἀπάντησίν μας. Τὰ τεύχη διὰ τὸν αὐτόθι κ. Κ. ἀπεστάλησαν. — κ. Μ. Σ. εἰς Ἀγκύραν. Πράγματι λυπούμεθα διὰ τὴν τόσον δυσάρεστον δι' ἀμφοτέρους σύμπτωσιν. Τὰ αἰτηθέντα τεύχη ἀπεστάλησαν ἤδη ἐκ νέου καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἐπὶ συστάσει.

Ἐκδότης Π. Δ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ. — Ἐκ τοῦ τυπογραφείου καὶ τοῦ στοιχειοχυτηρίου διὰ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ ἐν Λειψίᾳ.
Χάρτης ἐκ τῆς Neue Papiermanufactur ἐν Στρασβούργῳ.